په راډیو او ټلویزیون کې

دویندویۍ فن

Ketabton.com

لیکنه او ژباړه : عبدالله الهام جمالزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ:

د دغه هنر ټولو پښتنو مخکښانو ته
په ټوله نړۍ کې د پښتو غږېنيو او انځورنيو رسنيو ويندويانو ته

د انټرنېټ په مخ پرليکه کونکې سمسور حبيبي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک :

1) .... د سر د خبرو په پلمه
2) .... دډاکټر عیسی ستانکزي یادښت
3) .... دډاکټرې فریدې هوډ یادښت
4) .... لومړۍ برخه
5) .... دوهمه برخه
6) .... لومړني ګامونه
7) .... دریمه برخه
8) .... دمتنونو ډلبندي
9) .... څلورمه برخه
10) .... ویندویي په ټلویزیون کې
11) .... پنځمه برخه
12) .... وروستئ سپارښتني
13) .... شپږمه برخه
14) .... کله مو چې ثبت پیل کړ
15) .... اوومه برخه
16) .... راپور او مرکه
17) .... راپور
18) .... تبلیغاتي ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر د خبرو په پلمه:

الحمد الله وکفی وصلوه وسلام علی رسوله الکریم:

وروسته:
داچې انسان اشرف المخلوقات پیدا شوی دی ، هرڅه یې په واک کې ورکړ شوي دي او هرڅه دهغه د آسانتیا لپاره پیدا شوي دي ، نو په هماغه کچه کرار هم نه کیني ، تل یې طبیعت په خپله ګټه څرخولی دی او دځان د سوکالۍ او ښه ژوند لپاره یې هڅه کړې ده.
راډیو او ټلویزیون هم یو له هغه لاسته راوړنو څخه ده چې بشر د خپلې سوکالۍ لپاره ترلاسه کړې ده او نن یې کاروي ، له هغې نه استفاده کوي او خپل ژوند ته په هغه توګه دوام ورکوي چې تمه یې لري او زړه یې غواړي. ترڅو د لویئ او دکمال دخاوند په پیدا شوي نړۍ کې د ژوند ځنځیر وغځوي ترهغه چې هغه ښنتن غوښتي دي.
ویندویي هم دبل هرڅه په څیر د ښه اوریدلو ، ښه خبریدلو ښه ذده کولو او ښه ژوند کولو د وسیلې په توګه کاریږي ، راډیو او ټلویزیون جوړ شوي دي ترڅو د نړۍ د نورو وسیلو په څیر هغه هم د همدغه سترې بشرپه واک کې وي او بشر ترې استفاده وکړي.
خدای ج انسان ته ژبه وکړې ده ترڅو پرې خبرې وکړي ، یوبل پرې وپوهوي ، دیو اعتقادات بل ته ولیږدوي او دهغه له ګروهنو نور خبر کړي.
خو له همدغه نعمت څخه د ښې ګټې اخیستنې لپاره هم بشر هڅه کړې ده ، هماغه ډول لکه چې له نورو نعمتونو لکه دبدن دغړو ، عقل ، حواسو او نورو څخه یې پورته کړې ده له ژبې ، غوږونو او سترګو څخه هم ښه ګټه پورته کړي.
خبرې کېدای شي ، په اشارو هم یوبل پوهولای شو ، د لاسو په وسیله هم کېدای شي یوبل پوه کړو ، خو د خبرو په وسیله ، بیا دښو خبرو په وسیله هان د ټلویزیون او راډیو له لارې دیوبل پوهولو ته مخه کوو ترڅو په ښه توګه دا دنده اجرا کړو او دخدای ج دراکړل شوو نعمتونو څخه په ښه توګه ګټه واخلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای ج موږ ته ژبه راکړې ده ویندویي وکړو ، غږیې راکړی دی ترې استفاده وکړو ، او که ښه غږیې راکړی دی هغه بې په موږ بله لورینه ده باید له ښه څیز ښه نعمت څخه ښه ګټه واخلو ، او تل د هغه د پنځوونکي په اړه فکر وکړو چې څومره لوی او په هرڅه قادر دی.

موږ هم راډیو لرو او تلویزیون لرو ، هلته ویندویانو ته اړتیا شته ترڅو خپله دنده ترټولو په ښه توګه ترسره کړي ، نو په همدې خاطر هم د دې دندې په اړه د څو لارښونو په توګه چې د بنده خپلې تجربې او مطالعې دي ، د ایران د تکړه ادیب استاد حسن شیدا لیکلي دي او د نورو لیکوالو هڅې او تجربې دي ستاسې په مخ کې ږدم هیله ده تریوې کچې مې خپل مسلمان او سرلوړي ملت ته خدمت کړی وي او هغه ستر مسولیت چې موږ یې د دې خاورې او ژبې په وړاندې لرو تریوې اندازې پورې پوره کړی وي.

په ډیره مینه او مننه

عبدالله الهام جمالزی

تهران 1386/2/4

دایران دنړیوال راډیو ټلویزیون میلمسیتون

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب په اړه د تکړه او وتلي ویاند او لیکوال ډاکټر عیسی ستانکزي یادښت

ژبه په هره برخه کې دافهام او تفهیم وسیله ده چې دوه یا څو کسان پرې یو بل پوهوي او په نړۍ کې د پوهاوي راپوهاوي غوره وسیله ګڼل کیږي هماغه ډول چې په لیکنه کې د ژبې ارزښت لوړ او د پام وړ دی په راډیو او ټلوویزیون کې هم غوره او ارزښتمنه وسیله ګڼل کیږي لکه څرنګه چې په لیکنه کې احتیاط په کار دی هماغه راز په راډیو او ټلویزیو ن کې هم باید احیتاط وشي ځکه چې ښایي یوه وړه غلطي یوې ټولنې ،قوم او هیواد ته لوي تاوان ورسوي او برعکس ډیر ځله ښایي یو نطاق په خپلې مینه ناکې او په زړه پورې نطاقۍ سره د خلکو اندیښنې ختمې کړي چې ښایي دغه کار دیوه هیوادلوړ شخصیت یا ولسمشر هم ونه کړای شي البته دغه کارهله شونی وي چې ویندوي له خپل مسلک سره مینه ولري او ددې ترڅنګ پر خپلې ژبې مسلط وي ډیر کسان به مو لیدلي وي چې وایي فارسي ، عربي او دنړۍ دغسې نورې مشهورې ژبې خوندورې دي او ښه نطاقي پکې کیدای شي البته دنړۍ دژبو ننګ او آهنګ تل په زړه پورې نه وي خو که کلمې په سمه توګه انتخاب شي او په مینه نطاقي وشي هره ژبه ښکلی آهنګ او ننګ پیدا کوي مطلب دا چې که لیکنه ښه وي نطاقي هم ورسره ښه کیږي او که نطاق اصولو اوقوانینو ته پابنده وي اوریدونکی به ترې خوند اخلي.

په نړۍ کې دهر معمولي کار لپاره هم په سلګونو کتابونه لیکل شوي دي او هره ورځ نوې څیړنې کیږي په تیره بیا دویندویي دفن او راډیو او ټلویزیون دپروګرامونو په هکله ډیر کار شوی دی ځکه چې نن سبا درسندویو اهمیت پر هیچا پټ نه دی په پښتو کې دغه ډول کتابونه په نشت حساب دي داپه داسې حال کې ده زمونږ دویندویۍ اړخ هم ډیر خواشینونکی او کمزوری دی. نو دښاغلي الهام دغه کتاب به په دې برخه کې یوه تشه ډکه کړای شي یوې خبرې ته باید پام وکړو چې ویندویي له مېنې او علاقې سره کلک تړاو لري که تاسو له دغه مسلک سره مینه ولرئ هر ډول مطلب به په ډیر ښه ډول ولولئ او اوریدونکی به هم له تاسو سره مرسته وکړي ښاغلي الهام هم دپښتو د راډیوګانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټلويزيونو دکمزوريو او نيمګړتياوو په ليدلو سره او دخپلې خاصې مينې له کبله دغه کتاب ستاسو داستفادې لپاره چمتو کړی دی البته دغه کتاب يوازې د لارښود په توګه رول لوبولاي شي ځکه چې د نطاق لپاره تر ټولو مهمه خبره نه ستړی کيدونکی کار او هلې ځلې اوله کارسره مينه، شخصي تجربه او ايمان داري ده هيڅ کتاب او ليکنه نه شته چې په لوستلو سره يې مونږ يو ښه او اوچت وياند يا نطاق شو ښايي ددغه کتاب په لوستلو سره تاسو ته دا فکر پيدا شي چې په ځينو برخو کې له يوه بې تجربې او نوي نطاق څخه ډير څه غوښتل شوي دي او ځيني مطالب هم تکراري دي . که دغسې احساس لرئ بې انصافي به موکړي وي خو که هرڅومره دغه توقعات او هيلې زياتې وي تاسو به خپل کار په برياليتوب وکړاي شئ .

ددغه کتاب هر څپرکی او فصل ښه ولولئ او عيناً پرې عمل وکړئ ځکه چې ډير څه ترې زده کولاي شئ ليکوال په يوې سرچنې بسنه نه ده کړې بلکه هڅه يې کړې له بيلابيلو لارو دهيواد په رسندويوکې ويندويان وهڅوي چې ښه نطاقي وکړي ا و خپلې ټولنې اوژبې ته د تاوانونو مخه ونيسي.

زه په خپله دغه کتاب پښتني رسندويو ته يوه زياتونه بولم او له خدايه غواړم چې عبدا... الهام ته نور توان هم وروبخښي چې دغه ډول نور کتابونه هم دافغانانو رسندويي ټولنې ته وړاندې کړي

ستاسو او ددغه ځوان د برياليتوب په هيله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب په اړه د تکړه ویاندې ډاکټرې فریدې هوډ سیفي څوټکي یادونه

د لومړي ځل لپاره مې په پښتو ژبه د ویندویئ په اړه کتاب ولوسته. تر ټولو دمخه راته دا ډیره جالبه وه چې دا کتاب یوه ځوان نطاق لیکلی چې لاس یې له قلم سره هم اشنا دی.
هغه ځوان دی او دومره انرژي لري چې په هره برخه کې چې فکر کوي لږڅه تر سره کولی شي د ډیرو په تمه خپل اخري توان په کار وړي ، زما په اند دا دهغه د بریالیتو ب راز دی.
داسې ښکاري چې عبداله الهام د ځیرنو تر څنګ ، په خپل کتاب کې ډیرې خپلې تجربې هم انځور کړې. او په ځینو برخو کې یې د هغو کسانو مثالونه ورکړي چې دده په نظر ښه نطاقي کوي. یو ځاي یې د ازادي راډیو د اوسني مشر اکبر ایازي یادونه کړې او دهغه په غږ یې لوستل شوي مطلب د ښه مثال په توګه یاد کړي.
کتاب په مینه لیکل شوی او فکر کوم د هغه چا لپاره چې غواړي په راډیو کې ویندوي وکړي کیداي شي د معلوماتو تر لاسه کولو او زده کړې لپاره ښه ماخذ وي. که څه هم چې اوس مهال د داسې یو کتاب چاپول ډیر ضروري او غوره کاردی خو زما په نظر په دې اړه نورې څیړنې او کار ته هم اړتیا شته.
په رواوسته کلونو کې په افغانستان کې د راډیویي او تلویزیوني خپرونو لمن ډیره پراخه شوې . ښاییښته ډیرو کسانو ته پکې دا امکان برابر شوی چې په سیمزو ، نړیوالو او یا شخصي تلویزیوني او راډیویي چینلونو کې د نطاقئ تجربې تر سره کړي . خو د عبداله الهام د خبرې په تایید دي ته اړتیا شته چې د راډیو او تلویزیون ویندیان د ویندویي پر اصولو پوه شي.
دعبداله په کتاب کې د ویندویئ د اصولو عام ټکي راخیستل شوي دي. زه ځان ددې وړ نه بولم چې په دي برخه کې نظر ورکړم. خو له خپلې تقریبا شل کلنې تجربې په رڼا کې د اویلې شم چې تر ټولو مهمه خبره دا ده چې ویاند خپله په هغه څه پوه شي چې اوریدونکې ته یې لولي. یوائې د متن ټکې ونه لولي. که چیرته څوک په خپله په یوي موضوع ښه پوه شي نو ښه یې وړاندي کولي شي. په مینه لوستل او په پوره تمرکز د متن لوستل هم هغه مسله ده چې داوریدونکي پاملرنه ځانته اړولی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالله الهام ته مبارکي وايم چې په خپل نه ستړيدونکي کار يې د ويندويي په برخه کې د زده کړې او تجربې په برخه کې لومړنی او پوخ ګام په ډيره مينه اوچت کړی. په دې بآور لرم چې دا به ځوان نسل ته د زده کړې ښه سرچينه وي.
عبدالله الهام ته د نورو برياليتوبونو په تمه..
په درناوي
ډاکتره فريده هوډ سيفي
پراګ ، ازادي راډيو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ برخه :

(ویندوی کیدل) یوه معنی لري او (ویندویي) بله معنی ، نن په هغه راډیو ګانو او تلویزیونونو کې چې پښتو خپرونې لري ، زیاتره داسې کسان شته چې ویاند نه دی مګر ویندویي کوي ، که نه یې منئ نو د چین ، ډهلي او همدا راز ځینو نورو راډیوګانو او ټلویزیونونو ته غوږ ونیسئ او وګورئ.
تاسې کیدای شي چې د بخت ،ښه ملګري ، سیاسی پوهې لوړو ذده کړو او یاهم د ښې او په زړه پورې څیرې له لارې د ویاند په توګه رادیو تلویزیون ته لاره پیدا کړئ. خو د بخت یاد ملګري دمرستې په مټ تاسې کولای شی یو ویاند واوسئ ؟ فکر نه کوم.
ویاند یا ویندوی کیدل د ویاندئ یا ویندویی د بې پایانه لارې لمړی ګام دی.
ځینې وخت پروډیوسران یامسولین کله چې څوک د ویاند په توګه غوره کوي وایي چې:
اوس بدندی کرار کرار ښه کیږي.
کله چې بوټونه اخلئ هغه دکاندار به درته وایي چې داسمه ده چې دابوټونه مواوس په پښو کې تنګ دي خو کرار کرار او دوخت په تیرید لو سره سمیږي او پښې مو یې ځان ته جوړوي او آزادیږي.
خو هغه څوک چې په میلیونونو کسان ورته غوږ دي او یا یې پروګرام له تلویزیون څخه ګوري هغه باید واقعاً وکولای شي کومه دنده چې ویاند په غاړه لري ادا کاندي او باید ویاند وي نه دا چې وروسته ویاند کیږي.
څوک چې د خبرو په ځای چیغې وهي یا هیڅکله هم غاښونه سره نه بیلوي دهیڅ څه په مرسته نشي کولای په آسانۍ سره د(ویاند) په واقعي معنی سره ویاند جوړ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عجیبه ده هر شغل کتاب ، دورې او ازموینې لري خو ته به وایې چې د ویاند د روزلو لپاره دې ځیزونو ته اړتیا نه لیدل کیږي ، دا داوس مهال ډیر ویندویان چې ددې هنر دعوا کوي ددې خبرې دلیل دی.

که څه هم زموږ په راډیوګانو کې تر ډیره حده ویندویي عالي ده ، او ښه ویندویان لرو خو په خواشینئ سره به ووایو چې د ټلویزیون ویندویي مو صفر ولاړه ده.

له یوې خوا موږ په راډیو ټلویزیون کې خاصې او مسلکي دورې نه لرو ، که وي هم بې ګټې دي ځکه دیوې او نئ او یوې میاشتې په دورې کې هومره څه نه ذده کیږي ، له بلې خوا زموږ له حکومت څخه هم توبې شوې ده ، ژبې ته پام نه کیږي او دژبو وده په ټپه ولاړه ده.

بل دا چې د راډیوګانو او ټلویزیونونو چارواکي هم څومره احساس نه لري ، او هرڅوک چې کولای شي متن ولوستلای شي نور نو راځي په ټلویژن کې ویاندي کوي ، چې همدې کارونو په تیره بیا په ټلویزیون کې زموږ له ادبیاتو او ملي ټرمینالوجئ سره هم ظلم وکړاو د ویندویئ راتلونکی یې هم تیاره کړی دی.

په نورو هیوادونو کې که پوهنځئ هم نشته خو په دې څانګه کې تحصیلات شته دي ، هر راډیو ټلویزیون لږ تر لږه خپل روزنځای لري ، او خپل ویندویان روزي.

خو دا چې زموږ په راډیو ټلویزیون کې دا ستونزې هم شته نو ددې لپآره چې خپلې تجربې مو له نورو هغو ویندویانو سره چې واقعاً غواړي ویاند شي شریکې کړې وي نو پدې اړه یې ځینې سپارښتنو ته رابولو.

لومړئ له هرڅه مخکې د لومړنیو ټکواو پیل په توګه دا ځیزونه په یاد ولرئ.

۱- عشق:

سر دفتر عالم معاني عشق است
سربیت قصیده جواني عشق است
ای آنکه نداری خبراز عالم عشق
این نکته بدان که زندګاني عشق است

لمړئ له خپلې ژبې سره مینه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تاسې واقعاً دا احساس ولرئ چې ستاسې ژبه هم د نړۍ د نورو ژبو په څېر روانه فیصحه او پراخه ژبه وي ، که تاسې غواړئ چې ستاسې ژبه لکه د نورو ژبو غوندې مطرح ژبه وي ، که تاسې غواړئ چې ستاسې د ژبې آثار هم په هره ژبه کې ژباړل شوي وي او بالاخره غواړئ ستاسې ژبه هم د نورو ژبو په څېر بډایه ژبه وي نو له خپلې ژبې سره مینه ولرئ او همدا مینه به تاسې خپلې دغې موخې ته ورسوي.
باور وکړئ د هغه مقصد لپاره چې غواړئ یې ترټولو ښه وسیله ، انګیزه او پلمه عشق دی مینه ده.
مینه ستاسو شپه له سهاره سره پیيي بې له دې چې ستړیا حس کړی او بې لدې چې وپوهیږئ مینه مو په واټونو واټونو څغلوي بې لدې چې لږ شانته هم ستړي شئ.
مینه هماغه څیز دی چې په زرګونو زرګونو کې یو کس غوره کوي او نوم یې په ویاړ تاریخ ته پاتې کیږي.
عشق د ښکلا زیږوونکی دی او عشق د ځان ځارونې منځ پانګه ده د هرې بریا لپاره مینه له عاشق سره مله او ملګرې ده .
عشق رحمان جوړوي ، عشق خوشحال او حمید جوړوي.
عشق انشټاین جوړوي اډسن جوړوي ، سولون ، ارسطو او اپلاتون جوړوي.
که له تاسې سره د خپلې ژبې مینه وي ، د خپلې ژبې په قدر پوه شئ د هغې د بډایونې لپاره هڅه کوئ او هیله لرئ ترڅو ستاسې ژبه د نړۍ ترټولو ژبو ښه فصیحه ، روانه ، ښکلې او بډایه ژبه وي نو بې شکه چې ستاسې دا مینه او ورسره هڅه به تاسې هغې موخې ته رسوي چې په نظر کې یې لرئ ، او باور وکړئ دا ډېره خوږه مینه ده او دې ته رسیدل واقعاً له موږ څخه یو څه جوړوي.
خو داسې هم نه چې موږ نو نورو ژبو ته شا کړو او په ړتلو یې پیل وکړو ، نه یوائې د هغې ژبې چې غواړو ویاندي یې وکړو او غواړو ښه ویاندي یې وکړو د همدغې ژبې مینه او د نورو ژبو درناوئ او احترام هم په همدې مینې کې نغښتي دي.

له خپلې موخې او مسلک سره مینه:

تاسې د هرې ارزو لپاره عاشقانه هڅه وکړئ د هرڅه د لاسته راوړلو لپاره د هرهغه څیز چې غواړئ ترلاسه یې کړئ په مینې سره هڅه وکړئ. که غواړئ چې ویاند جوړ شئ نه دا چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویاندي وکړئ باید ددې هنر عاشقان واوسئ ، لدې هنر سره مینه ولرئ هلته هرڅه آسانیږي هلته هره ستونزه هواریږي او ستاسې نیت به هم لدې ټولو سره مرسته وکړي.
سردار عالم او شفیع المذنبین فرمایي:
انما الاعمال بنیات و ...
او یاد سردار محمد داود خان خبره: تصمیم د بریالیتوب لمړی شرط دی.

۲- هوډ او کار:

د خوځښت لامل له خوځښت پرته یوبل شیز دی ، د خوځښت لپاره تر ټولو ښه لامل مینه ده عشق دی. هغه څوک چې عاشق وي او له ځایه نه خوځي هغه ریښتینئ عاشق ندی دزړه له تله عاشق ندی.
دا سې شاعر به هم وي چې لسګونه نالیکلي او ناویلي شعرونه لري ،لیکوال به وي چې لسګونه نالیکلې افسانې به لري... که تاسې هم تصور کوئ چې د ویاندی د هنر او مسلک عاشقان یاست خو لدې نه دا ښه بولئ چې لاړشئ د موټرونو کار وبار ولرئ ځکه هلته ښې پیسې دي نو تاسې پخپلې غوښتنې یوبل څه ته لوړاوئ ورکړ ځکه خو هم تاسې عاشق نه یاست. که یاست نو ریښتیني نه یاست ځکه پیسې کولای شي ستاسې معشوق ته درسیدا په لاره کې خنډ شي. مقام هم همدا سې کولای شي ستاسې د مینې په لاره کې دیوال جوړ شي.
نو که دا سې وي نو ستاسې د هلته په مخه ښه وي زموږ دلته.
که پدې پوهیږئ نو پس پاک اوسئ زموږ په هیواد کې د ویندویې مسلک څومره عاید نلري لکه نور هر هنر ، لکه ښه لیکوالي لکه ښه شاعري لکه هر بل څه دا تاسې یاست چې دا خاوره او داژبه درباندې حق لري ستاسې مرستې ته اړتیا لري او ستاسې کار او ښه کار ته سترګې په لاره ده.
تاسې کیدای شي چې د بازار له کار سره په لږ بلد تیا او آشنایئسره دورځې سلګونه او زرګونه افغانئ تر لاسه کړئ خو که غواړئ د هنر په ښودلو سره دا کار وکړئ نو وبخښئ په بله راغلي یاست...

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې هنرمند هنرمند ساتي هغه له خپل هنر سره مينه ده. اوس په ټوله دنيا کې د چالاکۍ وخت دی او پدې کار کې دبرياليتوب لپاره عاشقانه اراده او کار په کار دی زياته هڅه او په يوه ساده ژوند باندې بسنه. که بيا مو ډير بخت ښه وو ورسره شهرت هم...
هوډ وکړئ او کار وکړئ...

۳ – تمرين، تمرين، تمرين:

ښه غږ په کار دی او خلک يې خوښوي خو هنر ندی همداسې لکه د ښکلو سترګو درلودل، خو ښه غږ د هنر دوړاندې کولو لپاره ښه وسيله ده. دښې وسيلې درلودل نعمت دی او له هغې ښه استفاده د يو ښه څيز دلاسته راوړلو لپاره ښه وسيله ده.
اوس شايد اجازه ولرو چې ووايو يو ښه ويانډ هنرمند دی. څکه له ښې وسيلې يې ښه استفاده کړې يا لږ ترلږه د خپل کار يو پياوړی استاد دی.
په هر حال دا چې وکولای شو هره ښه وسيله ښه وکاروو نو بې له شکه تمرين ته اړتيا ده.
کمه به پيښه شوې وي چې موږ ښه وسيله ولرو او هغه بې کاره پريږدو په داسې حال کې چې نور يې دلرلو تمه او ارمان کوي.
دښو ويندويانو غږونه واورئ خو فکر مو وي چې دهغه مقلد او پيښې کوونکي نه شئ کولای شئ دهغوی غږونه ثبت کړی او وروسته يې دويل شوي څيز متن وليکئ تاسې به هله پوه شئ چې څرنګه يو ښه ويانډ له يو بد متن څخه ښه څيز ستاسې په مخ کې ږدي او بالعکس هم همداسې.
په هر وخت او فرصت کې خپل غږ ثبت کړئ او وايې ورئ او خپل عيبونه کم کړئ خو هيڅکله له ياده مه باسئ چې تمرين تمرين تمرين.

۴ – مطالعه، مطالعه، مطالعه:

تاسې دکار په پيل کې ددې لپاره چې ښه غږ ولرئ او بريالی ويانډ وا اوسئ چې څومره کولای شئ دومره زياته مطالعه ولرئ.
ددې لپاره چې راديو او تلويزيون ته لاره پيدا کړئ، هرڅومره چې کولای شی هڅه وکړئ.
دا په اوريدونکو پورې اړه نلري. خو.. که په رينښتيا سره غواړئ چې دخوښې وړ ويانډ شئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه څه د قبلولو په ترڅ کې چې پورته وویل شول او هغه څه چې په راتلونکي کې به وویل شي ، له مطالعې باید بې خبره نه وئ.
مطالعه ، هرڅومره چې کولای شئ او په هرځای کې چې لاسرسئ ورته ولرئ. داسې مه وایئ چې وخت نلرم وخت مې کم دی بوخت یم. نیم ساعت به وروسته د سینما یا بل چکرځای ټکټ واخلئ یا به هم نیم ساعت وروسته فوټبال او ساتیرئ ته ووځئ او نور تفرحي کارونه هم داسې دانیم ساعت په مطالعه ولګوئ.
کله چې د سینما یا حمام په صف کې ولاړ یاست کله چې په ملي بس یا بل ښاري موټر کې روان یاست ، کله چې له یو ځایه بل ځای ته سفر کوئ په موټر په الوتکه په هیڅ ځای کې خپل وخت هسې مه ضایع کوئ ، مطالعه وکړئ.
که کوم ځانګړئ پروګرام چلوئ یاد کوم ځانګړي پروګرام ویندوی یاست ، ترټولو ښه خبره ده چې په هماغه ځانګه کې مطالعه وکړئ خو هیڅکله هم له ادبیاتو مه بې خبره کیږئ. که تاسې د هرډول پروګرام چلونکی یاست خو بیاموهم بنسټ ادبیات دی. ځان د شعر او نورو ویوکو له سمې ښې سره آشنا کړئ.
بیلابیل متنونه ولولئ بیلابیلي لیکنې او کتابونه ولولئ داکار په تاسې د ځانګړي اغیز سربیره له تاسې یو باتجربه ، او حاضرځواب کس جوړوي. مودب ، متواضع او دنظر خاوند کیږئ او ذده کوئ چې څنګه ولیکئ.
کله چې تاسې دیو پروګرام په اړه راپور وړاندې کوئ یاهم په سټېیو ، بهر په اداره کې کوم مجلس یا ناسته اداره کوی هلته به تاسې کم له کاغذ او لیکلو څخه استفاده کوئ. ستاسې دذهن بډایي او حاضر ځوابي به ستاسې په کار کې دبیلګه کولو لامل شي. له پښتو ژبې او دهغې له قواعدو سره به ستاسې بلد تیا ستاسې په کار کې ډېره ګټوره وي. که تاسې یو قید دصفت په ښه ولولئ یا داسې نورې تیروتنې ستاسې لیدونکی او اوریدونکی به خپل رادیو یاتلویزیون بند کړي.

هغه چابک ځواب ورکړ.
هغه چابک ، ځواب ورکړ.
دلته وګورئ په لومړئ غونډله کې لولئ چې هغه چابک ځواب ورکړ یعنې هماغه کس ژر ځواب ورکړ ، خو پدې بله غونډله کې بیا هغه چابک کس ځواب ورکړی ځواب یې شاید کرار ورکړی وي خو داکس چابک دی ، یوصفت دی...

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې هم په ډيرې مطالعې سره کولای شی داسې ډيرې غونډلې پيدا کړئ او سمې بڼې يې ولولئ که څه هم زموږ په پښتو کې انشاالله چې ډير داسې څيزونه نشته په نورو ژبو کې شايد داسې ستونزې ډيرې وي خو بيا هم تاسې کوښښ وکړئ مطالعه به درسره لامرسته وکړي.

داهيڅکله هم له ياده مه باسئ چې ستاسې اوريدونکی يا ليدونکی ستاسې پروګرام ته ديوځل ليدلو وخت لري ، هغه کتاب نه لولي چې که کوم ځای يې سم ونه لوست نو شاته به لاړشي هغه به له سره واوري يا به پرې فکر وکړي. اوبله دامهمه مسله هم مه هيروئ چې هرڅه چې له راديو او تلويزيونه خپريږي هغه معياري ژبه بلل کيږي او هرويوکی چې کاريږي هغه دچاخبره نور نو ژبو ته هم لويږي. نو په همدې دليل ناسمه لوستنه بالکل ممنوع ده .

له نورو بهرنيوژبو سره هم ستاسې بلدتيا په تيره بيا له عربي او فارسي ژبو سره ځکه چې زموږ له پښتو سره يې يوڅه اړيکې شته هغه به هم ستاسې له ښيلګه والي سره مرسته وکړي.

او بالاخره په ياد ولرئ چې:

راتلونکی په هغه چاپورې اړه لري چې هيله يې لري او په هغه ټينګ ولاړ وي.

۵-زغم او استقامت

ښايي په لومړيو کې تاسې وويا ست چې ويندويي آسانه ده خو کله چې دغه پړاو ته ننوزئ او په تمرين پيل وکړئ وروسته ښايي وويا ست چې نه ويندويي آسانه هم نه ده .

خو دا په ياد ولرئ چې ښه ويا ند هغه دی چې ډير وخت يې ويندويي کړې وي ، تاسې هم ډير زغم ولرئ ښآيي څوکاله وروسته تاسې ډير ښه ويا ند شئ ، په لومړي کال کې ښآيي له ستونزو سره لاس او ګريوان وئ ، خو دوه کاله وروسته ښآيي مسلط ويا ند واوسئ او څوکاله وروسته ښايي د هيواد په سويه مطرح او مشهور ويا ند جوړ شئ.

مخکې هم وويل شول ، زموږ په هيواد کې ويندويي لکه بل هر هنر عايد نه لري ، نو تاسې که مينه لرئ نو زغم هم ولرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه برخه:

لومړني ګامونه

ویاند هغه څوک دی چې دلیکوال لخوا لیکل شوي ، د ایډیټر لخوا ایډیټ شوي او د کافي ایډیټر لخوا کتل شوي او د پروډیوسر له نظره تیرشوي او بالاخره د ټولو زیارونو وروستی مسول دی چې هغه زحمتونه چې ایستل شوي دي هغه داوریدونکي په مخ کې کیږدي کیدای شي په لږ بې پروایئ سره ددغه ټولو کارکوونکو زیارونه په اوبو لاهو کړي .
ویاند باید هغه ټولګه چې ورته سپارل شوې ده او ټاکل شوې ده تر اوریدونکي یالیدونکي پورې یې ورسوي ، باید په هغه توګه چې لازمه ده ورسوي.
اوریدونکی یا لیدونکی همدا ویاند پیژني ، هغه له دې نه دی خبر چې داخبر چا لیکلی او چا ایډیټ کړی او ددې ټولو تر څنګ هیله لري چې ویاند وروسره صمیمي هم وي.
وایي چې یوه لیکوال به د خپلې هرې لیکنې په پیل کې د موسکا کلمه هم لیکله او د راډیو یوه بل لیکوال به تل له ځان سره خپل ملګری ستوډیو ته بوته او ورته یې ویلې و چې کله د هغه له خیرې موسکا لیرې شي نو ورو به یې د هغه غوږونه راکاږل چې بیرته موسکی شي.[1]
زموږ دغږ کیفیت او زموږ دبیانولو څرنګوالی دژبې په پیژندګلوئ او په لیکلي متن زموږ د تسلط ښودنه کوي او لدې هم مهم زموږ د شخصیت ښودنه کوي.
موږ په هغه غږ چې چیغې ته ورته دی او په ژوول شوو اوناسمو ویوکو سره څرنګه کولای شو نور د خپل مطلب درک کولو ته وهڅوو .
دخبرو په وخت زموږ دخیرې ناسموالی او د سر او لاسونو خوځول هم زموږ شخصیت داغي کوي او هم مو خبرې بې اغیزې کوي.

[1] ډاکټر عیسی ستانکزی ، راډیویي پروګرامونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ دیو ښتون په توګه کله چې یو خپل هیودوال ته خبرې کوو ، باید زموږ بیان پاک ، فصیح ، اغیزمن او په یاد پاتیدونی وي بې شکه چې زموږ بیان به زموږ په شاوخوا خلکو او د شاوخوا ژبو په خلکو هم اغیز کوي .
زموږ ژبه زموږ د نیکونو مهم یادګار دی او زموږ د یووالي ترټولو ښه سمبول دی او زموږ دنده هم داده چې دهغې په ساتنه ، پالنه ، روزنه او بډایونه کې هم ترخپله وسه وسه هڅه وکړو .
زموږ په هیواد کې اوس په رادیوګانو او تلویزیونونو کې په تیره بیا په دې مصنوعي رادیوګانو منظور مې دا اف ایم یا طلوع مولوع دی پدې کې ویندویان په یوه غونډله ټینګار کوي پداسې حال کې چې ټینګار هلته نشته ، یاهم دغونډلې په منځ یا ناسم ځای کې مکث کوي د همدې لپاره راتلونکې بحثونه ګوښې شوي دي .

١- په کلام باندې تسلط :

ویاند کله چې خبر لولي داسې یې باید ولولي چې اوریدونکی احساس وکړي دا خبر هغه په خپله برابر کړی دی او په هغه سیمه کې چې په اړه یې خبر لولي په خپله حاضر وو ، یاهم که سیاسي یا اقتصادي تبصره لولي اوریدونکی یا لیدونکی داسې احساس وکړي چې یو سیاسي یا اقتصادي کارپوه ورته خبرې کوي.
څه وار خو ددې شو چې تاسې پکې بند بند شئ او یاهم په ځینو ویوکوچې خپله یې هم په معنی نه پوهیږئ هسې تیز تیر شئ .
ځینې وخت به تاسې هم لیدلي وي ، زموږ په تلویزیونونو اوراډیوګانو کې ځینې ویندویان خبر لولي ، خو خپله نه پوهیږي څه لولم فکر یې بل ځای دی ، که تاسې ورشئ لږ وروسته ترې پوښتنه وکړئ چې د هغې فلانئ جملې مطلب څه وو درته وبه وایي چې زه ولا که پرې پوهیږم خو همداسې یې راته لیکلي وو .
کله چې سړی خپله په یو مطلب پوه نسي ، خپله ونه پوهیږي چې څه لولم او معنی یې څه ده نو بل به څرنګه وپوهوي ؟
د (په کلام باندې تسلط) څخه هم مطلب دادی چې هغه څه باید ولرئ چې د متن ددقیقې معنی او مفهوم په لیږدونه کې اړ ټول صفات او مهارتونه ولري. په کلام د تسلط د پیدا کولو لپاره باید لومړی د شاعر یا لیکوال د جملو په معنی او مفهوم په بشپړه توګه پوه شئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ددې پوهېدلو لپآره باید ترخپلې وسې او اندازې پورې مطالعه او تمرین ولرئ او وروسته د همدې صفاتو او مهارتونو د ترلاسه کولو لپاره وهڅېږئاو هڅه وکړئ چې هرڅومره زیات کیدی شي اوریدونکی د لیکوال په منظور پوه کړئ.
تاسې دلیکوال ژبه یاست هغه څه چې لیکل شوي تاسې یې تر اوریدونکو پورې رسوئ لومړی باید تاسې پوهېږئ چې داڅه لیکلي ؟او معنی یې څه ده؟ وروسته تاسې هغه لیکنه او هغه متن په ښه توګه تر اوریدونکي پورې ورسولای شئ ، یاپه بله وینا تاسې باید اوریدونکی هرڅومره مو چې وس وي د لیکونکي مخې ته نږدې کینوئ.
تاسې تر اوریدونکي پورې دلیکوال یاشاعر د ذهني مفاهیمو لیږدوونکي یاست ، که غواړئ چې ترټولو په ښه توګه د لیکوال مفاهیم او ذهني منځ پانګې تر اوریدونکي پورې ورسوئ نو دلاندې نکتې په غور سره ولولئ :

الف: د ویوکو په سمه توګه لوستل:

ډیر کله په راډیو او ټلویزیون کې داسې پیښه شوې ده چې ویاند د یو متن په لوستلو کې ځینې ویوکي غلط لولي.
کومې کلمې چې اوس موږ ترې په ویلو او لیکلو کې کار اخلو ، نه زموږ په ځای پورې اړوندې دي نه هم زموږ په وخت پورې. دازموږ د پخوانیو یادګار دی چې زموږ په وخت او ځای کې دامانت په توګه پاتې دي او زموږ دنده هم ددې امانت په سمه توګه ساتل او ترخپلو راتلونکو نسلونو پورې یې دسمې او کره بڼې د وررسولو مسول یو .
موږ پوهېږو چې د پښتو ژبې په زرګونو کلونو هسکې ټیټې لیدلې دي او ځان یې ترموږ پورې رارسولی دی. هغه څه چې اوس لرو او دژبې په توګه یې کاروو او هغه څه چې نن یې زموږ ماشومان اوري ترڅو یې دهغوی ژبې وروستیو نسلونو او دهغوی بچیانو ته وو ایې همدا پښتو ژبه ده چې زما په نظر اوس له عجیبو ورځو سره مخ ده.
هغه څه چې د پروګرام په توګه له رادیو یاتلویزیون څخه خپریږي او هغه څه چې په لیکلې بڼه په ورځپاڼو او کتابونو کې خپریږي دیوګل اندام تصویر دی چې له نګار څخه اخیستل شوې هینداره کې ښکاریږي.
هغه ژبه چې یو وخت لکه د کروړ غوندې کروړلې او د خوشحال خان دتورې غوندې تیزه وه اوس لکه په یوه عمومي لاره کې یوه زړه قهوه خانه هسې کاریږي ته به وایې چې موږ له لویه سره رحمان ، حمید ، او خوشحال خان نه درلودل..

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلاً ماډیر لیدلي دي ، ګرشک چې دهلمند یوه ولسوالي ده د ګاپ په زیر او د ش په زور سره لولي. زه دا مثالونه نشم راوړلای ځکه اوس مې یاد ندي خو تاسې دا طلوع ملوع او نه پوهیږم دا فلانی اف ام او فلانی اف ام او یاهم نړیوالې راډیوګانې ! لکه چین ، هند او ځینې نورې واورئ هلته به ژړا درشي.

یوه ښځینه ویانده پیژنم نه پوهیږم چې په طلوع کې ده که په اریانا تلویزیون کې پښتو کله کله څه وایي باور وکړئ چې یوه ورځ مې یې خبرې اوریدې ژړا راغله داسې یې دا پښتو سره ترپښو لاندې کوله تا به ویل چې بس تربشل دی غنم دي پرې ورتویږي او سره ټکوي یې.

یو بل ویاند هم په طلوع کې خبرونه وړاندې کوي ښه شاعر او پوه هم ځانته وایي تاسې یې ویندویي وګورئ او سم ورته ځیر شئ بیا فکر وکړئ چې له لویه سره یې په دې ټولو خبرونو کې په څو پوه شوئ.؟؟...

زیاتره ویوکي چې اوس موږ لرو ، له وینو او اورونو په ډکو پیړیو کې تر موږه رارسیدلي او روغ رمټ ... زموږ نیکونه مړه دي او اوس خاورې شوي دي خو ویوکي یې لا تازه ، رغند ګویا او په خپل حال پاتې دي. او نن همدا په خپل حال پاتې ویوکي له رادیو او تلویزیون څخه ساکن او بې غږه اورو داولې ؟؟

که چېرې په یوه میلمستیا کې کوم څه غلط تلفظ کړو ښایي څومره اهمیت ونلري خو د رادیو او تلویزیون له میکروفونه څرنګه ؟ هغه وخت چې زموږ غږ میلیونونه کسان اوري هلته موږ حق نلرو ویوکي په غلطه توګه ولولو .که یولیکوال متن غلط ولیکي او تاسې هم د یولوستونکي یا دیو پروګرام د چلوونکي په توګه یو څه غلطئ نورې هم پرې زیاتې کړئ فکر کوم چې هلته به نوشي له روژې ددوه میاشتو وروسته اچار ...

کله چې یو ویوکی څو ځله غلط ولوستل شو ، یا له مجبورئ په یوه جمله کې وکاریده دخلکو په تیره بیا دځوانانو په ذهن کې پاتې کیږي ، او له هغه بل نسل ته او که په همدې توګه وړاندې لاړ شي چې همدا اوس روان دی لیري نده چې دا ښېټ ، کروړ ، رحمان خوشحال او ... ژبه به کوم ځیز شي یابه د یاجوج ماجوج له ژبې پرته بله څه نشي.

ای کاش ای کاش چې لیکوالو هم ډیره پاملرنه کولای !

د آریانا ټلویزیون خبرونه که وګورئ ، نو دې پایلې ته به ورسیږئ چې خواران یا له قحط رجال سره مخ دي یاهم له دري ژباړه کوي او یاهم نشي کولای ولیکي.

مثلاً په یو خبر شل ځله راځي ، په پایله کې داسې وشول ، یاهم نورې تیروتنې دي چې ځانته داحق نه ورکوم پرې خبرې وکړم ، ځکه زه غواړم یواځې د ویندویی په اړه خبرې وکړم خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې ټکي ته هم بايد ترډيره پام او دقت وشي چې ليکوالان هم بايد ترخپلې وسې پورې هڅه وکړي چې سم څه داوريدونکي لپاره د ويناند په لاس ورکړي.

ب :
د ويوکو ياکلمو د معنا اومفهوم او همدارازدهغوی ترمنځ داړيکې په سمه توګه پيدا کول
.

تاسې يو ښه ويناند ته غوږ ونيسئ هغه چې کوم څه لولي تاسې يې وليکئ او بيا يې وروسته په خپله له ځانه سره په خپله لهجه ولولئ ، هله به پوه شئ چې څرنګه ښه ويانـد د کلمـو او جملو حق ادا کوي.
هغه څه ويوکي او جملې چې تاسې ته دکاغذ په مخ درکړل شوي دي ، که يې پـه ځيرتيـا سـره ولولئ ښايي په لومړي ځل يې سمې اړيکې ونه مومئ.
او ځينې وخت خو يې که دوه دري ځله يومتن ولولئ ښآيي وروسته وپوهيږئ چې کـه مـو پـه لومړي ځل لوستلای نو څومره به يې معنی په بله روانيدله.

ج :
دشعر له وزن ، قافيې او ادبي صنايعو سره بشپړه بلدتيا او آشنايي.
زياتره وخت د نازکو ټکو دمعنا او مفهوم پيدا کول د کلمو په سمو ييلو پورې اړه لري او په شعر کې د ويوکو د اړيکو پيدا کول د بيلابيلو وزنونو پيژندګلوي له نثر څخه په شعر کې زياته بريښي.
د ويوکو سم ادا کول او لوستل يوه موضوع ده او دهغوی ترمنځ د اړيکـو پيـدا کول بلـه موضوع او تر زياتې اندازې پورې د پښتو ژبې لـه ګرامر سره ستاسې تر اشنايئ پـورې اړونديږي.
کيدی شي تاسې يو ويوکی په يواځې توګه سم او فصيح ادا کړئ ، خو بايـد ځيـر شئ چې دهغه په سمه ښلولو او ارتباط کې هم بريالي وئ. کله چې تاسې شعر لولئ نو دا موضوع د بيلابيلو وزنونو او صنايعو له شتون سره زياتـه مطرح کيـږي ، چې داپخپلـه ددې دليـل دی کوم متن چې تاسې لولئ څه نثر وي څه نظم تاسې يې بايد په معنی او مفهوم په بشپړه توګه وپوهيږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو که تاسې یو ویوکی غلط ولولئ دهغه تاوان له هغه څه ډیر زیات دی چې تاسې د ویوکو ترمنځ سم تړاو جوړ نشئ کړای که څه هم چې تاسې په غلط تړاو سره د جملې معنی معکوسه کړئ.
خو پداسې حالت کې څو کارونه کیږي: د یو ویاند په توګه ستاسې ابرو له خطر سره مخ کیږي او ستاسې په بې سوادئ او ناپوهئ دلالت کوي له بلې خوا اوریدونکی په هغه مطلب چې اوري یې او همدار راز ستاسې په رادیو یاتلویزیون خپل اعتماد له لاسه ورکوي مالږ وړاندې وویل زه اوس کله چې خبرونه اورم له بده مرغه له بده مرغه هلته تلویزیون هم راته چالان وي خو بیاهم زه دمهمو خبرونو لپاره بي بي سي یا آزادي یانورې رادیو ګانې اورم داولې دا ددې له خاطره چې په طلوع ملوع مو اوس اعتماد له لاسه ورکړی .
په هرحال که متن فصیح او روښانه وي که څه تاسې د ویوکو ترمنځ په هغه توګه چې لازمه ده ارتباط برقرار نشئ کړای بیاهم ستاسې اوربدونکی شاید د مطلب په معنی او مفهوم پوه شي خو که په یوه متن کې تاسې درې ځله یو ویوکی ناسم ولولئ ستاسې دا ناسم لوستنې به د اوریدونکې په ذهن تل پاتې اغیز وکړي ، مګرهلته چې ټول اوریدونکې پوه او ادبیات یې دومره قوي وي خو زه ډاډه یم چې هغوی بیاستاسې رادیو او تلویزیون څومره نه ګوري او اوري او هرچیرته خپل فارغ وخت په کتاب لوستنه تیروي.
خوویندویې په تیره بیا زموږ او تاسې په هیواد کې له شعر ویلو څخه ډیره جدا نده. یعنې تاسې دیوویاند په توګه نشئ ویلای چې له شعر سره آشناییې او شعر ویل زما کار ندی.
که تاسې غواړئ شعر ښه ولولئ د تورو او ترڼګونو په معنا او مفهوم په ښه توګه پوهیدواود ویوکو په سم درک سربیره باید د ادبي صنایعو سره هم مخ شئ او حتماً ځیر اوسئ چې په زیاترو ځایونو کې په شعري اړتیا سره ویوکي خپله اصلي بڼه له لاسه ورکوي او ځینې بدلونونه مومي.
فکر مووي چې دهرڅه په لوستلو کې ډیر دقیق واوسئ شونې ده ستاسې په ډیره وړه تیروتنه نیوکه وشي او مسخره مو کړي. هڅه وکړی په فارغو وختونو کې بیلابیل شعرونه ولولئ دهغې ادبي صنایع ، باریکئ کره او سمې بڼې او همداسې نورې هڅې وکړئ ترڅود هر شاعر یا هر شعر په سمه توګه ولوستلای شئ.
دلته د پښتو ژبې شعرونه او نورې لیکنې ندي راوړل شوې چې مثال ورکړ شوی وای او تاسې هم متوجه شوي وی خو تاسې خپله باید ډیره مطالعه وکړی ، دډیرو ویوکو او ډیرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیتونو سمې او کره بڼې ومومئ همدا رنګه تل هڅه وکړئ چې هرخومره کیږي د پښتو ژبې ګرامر ولولئ او ذده کړئ ترڅو د جملو په اوډون ښه پوه شئ.

د :

پـه ويـوکو بشپړ تسلط او لاس بری :

تاسې که د پرښتو د وزرونو پـه څیـر نرم غږ ولـرئ کـه د سپرلنیو مرغـانو پـه نسبت څـو ځله زيات ښه او ښکلی غږ ولـرئ خو چې لـه ویوکـو سـره ښـه آشـنايي ونـه لـرئ او پـه هغـو بـشپړ لاسبرئ ونه لرئ هغه موټروان ته به ورته یاست چې د مـوټروانئ پـه مخـصوصو جـامو کـې د موټر څغلونې په نړیوالو سیالیو کې ګډون کوی خو په حقیقت کې د هغه موټر په یوه پرزه او کارونـه هـم نـه پـوهیږي . تـاسې کـولای شـئ پـه مطـالعـه او تمـرين ، مطـالعـه او تمـرين او پـه مطالعه او تمرين کولای شئ هرویوکی او ترنګ په جمله کې لکه ژابلې هسې پـه آسـانئ او مزې سره وژويا ست. پرته لدې چې هغه مو له ستوني تيرې شي یامو هم له خولې بهـر ووځي او یاهم په خبرو کولو کې کومه ستونزه پیدا کړئ…

کلـه چې تـاسـې د مطـالعې او تمـرين پـه مرسـتـه چـې ډیـر ټینګـار پـرې وشـو پـه مـتـن لاسبري شولاست تاسې به د متن له لوستلو څخه که څه هم دوه ساعته پرله پـسې مـتن ولـولئ سـتړي نشئ بلکې د پوهې او خوا ک د هغـه احـساس لـه مخـې چې تاسې يې لـرئ سـتاسې بـدن بـه د خوند او لذت څخه ډکیږي ، په تیره بیا چې د پروډيو سر نور هڅـونکي لاملونـه هـم ورسـره شي نو له تاسې به په ټولنه کې یو پیاوړی او باسواده ویاند جوړ کړي.

اوس که غواړئ چې په ویوکو له خپلـه لاسبري او تـسلطه خبـر شـئ نـو خپـل د ثبت ټايـپ مـو راواخلئ هغه څه چې زه درته لیکم تاسې يې ولولئ او ثبت يې کړئ ډير ښه نو چمتو یاست:

- : داوونئ اوه ورځې دادي: شنبه ، یکشنبه ، دوشنبه ، سه شنبه ، چهارشنبه ، پـنج شـنبه او د جمعې مبارکه ورځ.

اوس پام وکړئ چې د شنبه ، یکشنبه ، دوشنبه ، سه شنبه ، چهارشنبه ، پنج شـنبه پـه ويوکـو کې د ن توری درنه میم نه دی لوستل شوی ؟…

تاسې هڅه وکړئ همدا رنګه ستونزې راټولې کـړئ او پـه تمـرين او څیـرنـې سـره يـې کـره او سمې بڼې پیدا بیا يې سره یوځای کړی او څوځو ځله يې ثبت او واورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هرحال دا ستاسو ژبه ده چې ويوکي سره بيلوي ، او ويوکي بايد ستاسې ژبې ته دوکه ورنکړي.

ر :
مناسبه لهجه او دويلو طرز:
ستاسې لهجه او دويلو طرز بايد د ويوکي له معنى او مفهوم سره په متناسبه توګه تغير وخوري. يا په بل عبارت ددې ترڅنګه چې ستاسې غږ هيڅ ځانګړی او ټاکل شوی حالت نلري بايد وکولای شئ هره لهجه او حالت چې مناسب وي ورکړئ ، دلته نو کابو يو هنر مند جوړيږئ. لاندې مثال ته ځير شئ:
تاسې له خپلې ميرمنې څخه پوښتنه کوئ: هلک ته دا درمل ورکړم ؟
ميرمن مو په اوږدو چيغه کوي: ن............نه !
يعنې دهغې دا دويلو طرز ددې ښودنه کوي چې هيڅکله هم بايد دا درمل ورنکړې.
او که ستاسې ميرمن په لنډه او معمولې توګه ووايي: نه.
يعنې دا ددې ښودنه کوي چې نه اوس يې مه ورکوه يعنې وخت يې ندی.
اوس فرض کړئ له خپلې ميرمنې سره مو خپل ماشوم ته د درمل په ورکولو کې د نظر اختلاف دی تاسې هم له هغې پوښتنه کوئ: دا درمل ماشوم ته ورکړم ؟ او هغه په پريکنده توګه وايي: نه !
يعنې په حقيقت کې وايي چې: نځ
اوس دهغې دا لهجه تاسې ته څه معنى لري ښايي مفهوم يې داوي چې که د ماشوم ته دا دارو ورکړل نو زه به درسره جوړيږم.
بيا هم فرض کوو چې څو وختونه مو خپل ماشوم ته درمل ورکړي دي خو اغيزيې ندی کړی داځل بيا هماغه پوښتنه کوئ ستاسې ميرمن داځل په سړه لهجه وايي: نه.
يعنې: پريږده يې نور دا درمل بې اغيزې دي.
وينئ چې يولنډ ددوه تورو لرونکی ويوکی څو ډوله معنى ګانې رامنځ ته کولای شي ، په ياد ولرئ هغه متن چې د پروګرام په توګه په واک کې لرئ شايد د ماشومانو لپاره کيسه وي شايد يوه ټوټه عرفاني شعر وي شايد طنز ، خبر او يا هم د بزګرئ په اړه درس وي. د يادو شوو توکو هريو ځانګړې لهجه او د ويلو طرز غواړي. تاسې کولای شئ په کومه لهجه چې د رحمان بابا شعر لولئ د کليوالې روغتيا په اړه خبرې وکړئ ؟ کولای شئ په هغه مهربانئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د ماشومانو لپاره کیسه لولئ سیاسي یا اقتصادي تبصره ولولئ ؟ یا هم خبر ولولئ. خو نه نشئ کولای.
زما په نظر دا ښه خبره ده کله چې تاسي یو غم انګیز مطلب یا شعر لولئ په ځان کې لږ کینه راپیدا کړئ او کله چې طنز یا خندوونکی مطلب لولئ په خپله مو هم په شونډو موسکا خپره وي.
په یاد ولرئ وړاندې هم ټینګار وشو چې کله مو د لوستلو لپاره متن چمتو کړ او په ټولو شرایط سربیره مو متن درک هم کړ نو دا هم بده نده ترڅو چې مطلب ثبت کوئ شعر یو ځل ثبت کړئ وایې ورئ حتی څو ځله یې ثبت کړئ او هرځل یې په دقت سره واورئ په لسم ځل به پوه شئ چې له نهم ځله مو ډیر ښه لوستلی دی خو یو به نو هغه وي چې ډیر به ستړي یاست.
س :
په مهمو ویوکو او کلمو ټینګار:

هر متن او مطلب د ځانګړي مفهوم او موخې لپاره لیکل کیږي چې نو موړې موخه او موضوع باید اوریدونکی ستاسې له خولې واوري. هغه باید په هغه څه چې ته او لیکونکی یې غواړئ د پوهولو لپاره وړاندې کړئ و پوهیږي.
په همدې خاطر لازمه ده چې په هغه ویوکو او کلمو چې د همدې موضوع او موخې د رسولو لپاره کاریږي هغه که خپله موضوع وي یا داسې څه چې د موضوع له رسولو سره مرسته کوي ستاسې په ټینګار او ادا سره تر اوریدونکو رسیږي لاندې مثال ته ځیر شئ:

بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.
اوس پورته غونډله څلورځله ولولئ او هرځل په یوه کلمه یا ویوکې ټینګار وکړئ او وګورئ چې څرنګه مفهوم تغیر مومي:

بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې

یعني دا چې له احمد سره بل چا په کوڅه کې لوبې نه کولې بریالي ورسره لوبې کولې.

بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یعني بریالي په کوڅه کې له بل چا سره لوبې نه کولې د هغه لوبې له احمد سره وې.

بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.

یعني بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې بل ځای نه.

بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.

یعني بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې هغوی بل څه نه کول یوازې لوبې یې کولې.
ځیر شوئ چې ستاسې لفظي ټینګار په اوریدونکي څومره له اغیز ښندلای سي ؟
لاندې غونډۍ له څوځله ولولئ او هرځل په یوه کلمه ټینګار وکړئ:

بالاخره به د جنګ له لمبو څخه یوازې افغانستان سرلوړی راوځي.
وبه ګورئ چې د هر ویوکي په پرتله به زیات یوازې د افغانستان په کلمه ټینګار ستاسې له پاره خوندور وي...

۲- لهجه:

موږ که د هرې سیمې یو ، که هره لهجه ولرو خو کله چې په راډیو کې خبرې کوو او میلیونونه کسان مو غږ اوري او هغه هم د بیلابیلو لهجو او سیمو وګړي ، نو موږ اړ یو چې په داسې لهجه خبرې وکړو چې ټولو ته د منلو وړ وي.
یو ویاند چې په هره ژبه ویندویي کوي ، باید په هغه په بشپړه توګه واکمن وي ، نه داسې لکه زموږ په هیواد کې بس که پښتون دی که فارسي ژبی خو چې هغه متن ولوستلای شي نور یې فکر ندی چې مطلب اوردو دی که پښتو خو بس ویاند یې نور معلوم شوی دی. کله چې یو ویاند په سیمه کې په دود ژبه او لهجه خبرې کوي خو د بلې سیمې لهجه ولري نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يـوائې اوريـدونکو تـه يې د بيـان درک گرانيـږي بلکـې پـه هغـه لهجـه پـورې بـه يـې زيـات اوريدونکي وهم خاندي.
ددې ترڅنګ به دې کمډي لوبغاړو لپآره يومضمون هم پـه لاس ورکـړي ، کـه بـاور نـه کـوی د هندوستان پښتو راديو ، دمسکو ، دچين او ځينو نورو راډيوګانو ته غوږ ونيسئ خندا بـه موراشي. په ياد موويږ چې ښايي همدا لهجې دهغې سيمې پـه لهجـو چې هلتـه هغـه راديـو زياته اوريدل کيږي اغيز وکړي. او داوريدونکو عادت شي.
زه يوه يادونه غواړم دلته وکړم او هغه داچې بايد ويندوی د پښتو هرټکی او هرتوری سم ادا کړی.اوس پـه ځينـو راډيوګانو او ټلويزيونونو کې حتـی پـه بي بي سي کې هـم دانـاروغي لګيـدلې ده چې فارسي ژبی راځي پـښتو خبرونـه لـولي ، ښـه فکـر وکـړئ چې فـارسي ژبـئ کولای سي د ټ ، ډال ، ړ ، ڼ ، ښ ، ږ ، څ او ځ يا نور توري هسې ولـولي لکـه چې يـو پـښتون يې لولي ؟فکر نه کوم... او داچاره د هغـې راډيـو محبوبيت کموي ځکـه چې ويانـد دومـره مهم رول لري چې حتی خلک هغه راډيو يا ټلويزيون په ويندويانو پيژني .
همدارنګـه کـه پـه ټولـه پـښتونخوا کـې يـو پـروګـرام خپريـږي. تاسې يـې فـرض کـړی چـې دکرونـدې پـه اړه دی او ددې پروګـرام چلـوونکی پـه سـوچه خوسـتئ ژبـه خبـرې وکـړي يادځندراڼو ياد تنيو يا نورو ياهم دبل ولايت يابلې لهجې نو په ننګرهار کې يوبزرګر بـه يې واوري خو فکر کوم چې حتماً به يوڅه ووايي چې داګوره کومـه پـښتو غـږوې زه خـو پـرې نـه پوهيږم همداسې که دهمدغه بزګر په لهجه په تنيو کې خپرونې وکړې...

۳ –له اضافي غږونو او جملو پرته خبرې:

زموږ عادت دی کله چې خبرې کوو او په يو سم ويوکې کې فکر کوو نو د (آ) (اِ) (اوم) او ... پـه څير غږونه باسو . زيـاتره هـم دغونـډلې پـه پيـل يـا مـنځ کـې د (نـو) يـانورو پـه څيـر جملې کاروو . چې دخبرو کولو له موضوع سره هيڅ اړيکه هم نه لري. او پايله يې هم داوريـدونکي ستړي کيدل دي. او داسې ښودنه کوي چې ويانـد دخبرو لپاره چمتووالی نلري ياهم په وينـا مسلط ندی او زياتره دوخت تيرول دي چې داچاره به لامل شي چې ډير ژر خپـل اوريـدونکي له لاسه ورکړئ.
په تيره بيا چې عادت موويږ ځينې ورته ويوکي سره د او په وسيله وتړو او تکراري تکراري يې ووايو . که ويـاند کـراري او سستې خبرې وکړي او دجملو پای هم همداسې پريږدي خو نو څه يې کوې هغه خوبه نو له بد هم بدتر شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پـه یـاد ولـرئ ، څـه پـه راډیـو کـې څـه پـه تلویزیـون کـې څـه پـه اداره او دکارپـه ځـای کـې فصیحې رواني او له هه هو پرته خبرې وکړئ ترڅو مو خبرې اغیزمنې او تاسې هم ددرناوي وړ وئ.

۴-له ساه کښلو څخه سمه ګټه اخیستنه:

پو هیږئ چې هره دمه او ساه کښل دوې مرحلې لري: یـو ساه اخیـستنه بلـه سـاورکول. تاسـې چې کله هوا اخلئ نشی کولای خبرې وکړئ. ستاسې خبرې د ساایستلو پـه وخت کـې دي یعنې کله چې تاسې ساوباسئ.
تاسې باید په خپله ساه ایستنه دومره مسلط وئ چې وکولای شی لـه خپلې ساه ایستنې څخه زیاته اندازه استفاده وکړئ. داکار په ډیر تمرین سره شونی دی.
دا تمرینونه کولای شی په کتابونو او نورو لیکلو کې ومومی چې دلته زه نسم کولای دومره مثالونه درته راټول کړم چې تاسې پرې تکیه وکړئ نو تاسې ډیرې مطالعې ته اړیاست.
خو تاسې له موږ سره لاندې جملې هم لولئ:
داجمله پوه یوه ساه ولولئ:

: لومړنۍ جمله باید لنډه او په زړه پورې وي تر څو اوریدونکی یې پاتې برخه پـه ځیرتیـا او دقت سره واوري.[2]

داخل جمله لړ اوږدوو:

البته دا چاره ستاسو پـه سلیقې او ذوق پـورې اړونـدیږي ممکنـه ده دغـه لنـډه جملـه یـوه هیجاني پوښتنه وي اویا داسې څه وویل شي چې اوریدونکی شک او فکـر کولـو تـه اړ کړي
[2]

---

[2] ډاکتر عیسی ستانکزی: د راډیویي پروګرامونو له کتاب څخه
[2] دراډیویي پروګرامونو کتاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا
که ستاسو په خیرې موسکا خپره وي ستاسو د آواز دوستانه او مینه ناک لحن به له ورایه جوت وي او دا به یو برغولی وي چې ستاسو غلطۍ پټې کړي ...

تاسې باید د هرډول لیکنې لوستلو ته چمتو وئ ، د سا غوڅونکو ، اوږدو جملو ، غوڅو غوڅو جملو او داسې نورو ته .البته فکر مو وي چې کله کله متنونه په اوږدو عبارتونو سربېره سخت ویوکې هم لري. او ددې ټولو سره سره باید ستاسې د ساه او از څوک وانه وري ، په ټول کې ویلی شو چې باید په خپله ساه په بشپړه توګه واکمن وئ.
اوس هڅه وکړئ چې دا لاندې مطلب په لوړ آواز ووایئ او هڅه وکړئ چې په هره ساه سره ډیر ویوکې ولولئ خو روښانه او سلیس. دا کار ستاسې له تنفس سره مرسته کوي. تاسې کولای شئ هرځل خپل غږ ثبت کړئ او ځلونه ځلونه یې واورئ او خپلې تیروتنې سمې کړئ.

وږمې اوښکې پاکولې او ددروازې ترڅنګ یې غوږ نیولی وو ، بېرته شاته روانه شوه او ټیکری یې لیرې کړ ویښتان یې سم کړل ، او دغولې په منځ کې اوږده وغځېدله مخ ته یې دواړه لاسونه لپه ونیول ، په ژړا یې له ځانه سره ویل :
دا اکبر څه د شرم لوښی دی ، کاشکی زما سم وروروای ، کاشکې یو ځل مې پلار ته راغلی وای او مینه یې ورکړې وای د پلار همدا یو ارمان دی چې یو ځل اکبر ووینې ، او ورته وژاړي... ⁴

داد کیسې یوه برخه ده ، کله چې تاسې بل ډول مطلب ثبت کوئ ، بیا اړیاست د تورو په ادا کې بل ډول شئ:
مثلاً داولولئ او ثبت یې کړئ:

انسانانو له وړاندې څخه کوښښ کاوه او تلوسه یې درلوده چې د ځمکې اونورو مخلوقاتو په اړه وپوهیږي ، دهمدې موخې لپاره یې له ډېر وړاندې څخه په خیرنوا ومونډونولاس پورې کړیدی چې دډیرڅه په موندلو بریالي شوي هم دي ، تردې چې نن د سیارو په موندلو او په هغه کې دژوندکولو په فکر کې دي ، هو اته خپل مالومات توکي

⁴ د عبدالله الهام جمالزي د هندي خالونه لنډو کیسو له ټولګې د مساپر کیسې یوه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

استوي او د ځمکې مالومات راټول وي. خو دا چې د څېړنو په لړیو کې هم پوهانو او ستورپېژاندو داسې وسیلې درلودې کنه؟، کوم چې پوهان او ستورپېژندو کي نن ورځ ترې ګټه اخلي؟ سړی له حیرانۍ سره مخ کیږي.

تالس د پخواني یونان لوی ستوري پیژندونکی د لمرنیوني (کسوف) له یوي پیښې دمیلاد څخه ۵۸۵ کاله وړاندې وړاندوینه کړې وه، چې دا موندنه د تلسکوپ له موندنې تقریباً د ۲۰۰۰ کاله وړاندې خبره وه.

خو پخوانو څېړونکو د تلسکوپ په ځای نورو سایل د لمر، ستورو او سیارو د کچې او اندازې دا خیستلو لپاره درلودې.

همدارنګه لمرنی کس چې له میلاد څخه ۲۶۰ کاله وړاندې یې د لمر په چورلیځ د ځمکې د ګرځیدلو خبره کړې وه یوناني ستوری پیژندونکي (آریستارکوس aristarchus) وو، خو د هغه وخت زیاترو خلکو باور نشو کولای چې ځمکه به هم خوځښت لري ترخو ۲۰۰۰ کاله وروسته په ۱۷۲۸ کال مالومه شوه چې هغه بېښتیا ویلي وو. جیمزبراډلي (James Bradley) انګلیسي ستوري پیژندونکي د یو لوی تلسکوپ په وسیله جوته کړه چې ستوري دېر کرار خوځښت لري ځکه نو ځمکه هم په خوځښت کې ده او د لمر په چورلیځ چورلیږي.

همدارنګه د ځمکې د لویوالي په اړه خلکو رنګارنګ فکرونه کول له میلاد څخه ۲۴۰ کاله وړاندې یوناني ستوري پیژندونکي (آراتوزتنس) د ځمکې د چاپېر په دقیقه محاسبه کار کولو، چې په هغه وخت کې هیچا هم دا فکر نه کولو چې ګواکې ځمکه به دومره ارته وي ...

خو دا څیزونه یواځې هغه د چاخبره سخت توکي یعني ادبیات یې کمزوي دي تاسې د تکړه لیکوالو متنونه، سخت، ادبي، سیاسی او نور متنونه پیدا کړئ او پرې تمرین وکړئ دا څیزونه کم دي او تاسې نه شئ کولای چې یواځې په همدې تکیه او بسنه وکړئ تاسې پراخې مطالعې وکړئ، او له رنګارنګ لیکنو سره ځان آشنا کړئ.

۵- د غږ آهنګ:

د عبدالله الهام جمالزي د فضايي موندنو له راټولو شوو مطالبو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرکتاب چې مو زړه غواړي ولولئ ، هرډول تمرين چې اړياست ترسره کړئ. په ورځ کې لس يا سل ځله خپل غږ ثبت کړئ او وايې ورئ. هرڅومره چې زړه مو غواړي کار وکړئ. د ويندويۍ لپاره بايد ستاسې غږ خوښ کړ شوی وي. تاسې د اړې د ګړ ګړ په شان څرنګه يو متن لوستلئ شئ ؟ يا به څرنګه د متن په اړه خبرې وکړئ ؟ تاسې څرنګه په هغه غږ چې لکه د يو نامنظم ماشين په څير دئ په چا کې نفوذ کولای شئ ؟ يو اځې يو تود او دښه اهنګ لرونکی غږ کولای شي په اوريدونکي کې نفوذ وکړي.

موږ اوس هم په راديو او تلويزيون کې ډير داسې ويندويان لرو چې ډير بد غږ لري خو اوس هم هغه دي پروګرامونه وړاندې کوي. خو تاسې بايد خپل غږ وروزئ او وبې ازموبئ.

زمري او پړانګان ، خرس او مار ، کوترې او خره روزي او هغه هڅوي ترڅو حيرانوونکي حرکات وړاندې کړي. ډير خلک په زيات تمرين سره داسې حرکات ترسره کوي چې شادي يې هم نشي کولای.

موږ ک وروزي او په راکټ کې يې هوا ته استوي ، سپي روزي چې څرنګه خپل نوم وليکي او يا پيانو وغږوي او ... موږ څرنګه پدې ټولو دباور سره سره نشو کولای چې په خپل غږ کې ښه والی راولو يا خپلې اشتباه ګانې ليرې کړو.

ګرانو دوستانو : خپل غږ وروزئ. او د خپل غږ په مټ خپل اوريدونکي بلې نړۍ ته يوسئ دا کار ډير لوی کار دی او ډير ښکلی.

ښه فکر وکړئ پښتو څومره ښکلې کلمې لري څورمه درنه او خوږه ژبه ده ، داهم را سره منئ بيانو ولې هڅه نه کوئ چې ويندويي يې هم هماغه ډول خوږه او سليسه وکړئ ؟

او بالاخره بايد ترټولو ښه ويناند واوسئ.

۶ – د غږ حالت:

مايوه ويانده ميرمن پيژندله چې بې له مبالغې يې په راديوګانو او تلويزيونونو کې ترټولو ښه او ښکلی غږ درلود ، خو کله چې به مې يې غږ اوريده داسې احساس به مې کاوه چې ددې ميرمنې په سينه دټولې دنيا غمونه پراته دي. دهغې ښکلي غږ يو قسم غمجن حالت درلود چې يو اځې د غمجنو متنونو سره لګيده.

هغې به عاشقانه غزلونه ، مرثيې او غمجنې کيسې په جادويې توګه لوستې خو هيڅکله يې هم نه شو کولای خبرونه يا يو کمډي مطلب يا طنز په اغيزمنه توګه ولولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه هم داسې ویاندان وو چې غړونه یې تردې بریده کمېدې ته برابروو چې که مو د ننګیار ناآشنا کوم طنز یا نورو لیکوالو کومه خندنۍ لیکنه ورکوله هرڅومره چې یې لوستلای تاسې به یې د بیا اوریدلو تمه کولای خو که د ورته یوه مرثیه ورکولای او هغوی لوستلای نو په هغه وخت کې به زه وایم چې خپله مړې هم ورته خپله خندا نشو قابو کولای.
ستاسې غږ باید د ښه آهنګ ترڅنګ له هرډول ځانګري حالت څخه پاک وي. ستاسې غږ باید داسې چمتو وي چې په هره بڼه چې لازمه وي په هر پروګرام او هر رول کې چې وئ نو سم او مناسب حالت ورکړئ.

۷- د ویلو په چټکوالي (سرعت) کې تغیر:

تاسې چې کله دیو متن په لوستلو بوخت یاست، ددې لپاره چې اوریدونکی زیات ځانته راکاږئ او هرڅومره یې زیات په ذهن په کې نفوذ وکړئ او دلیکوال پیغام ترټولو په سمه بڼه وررورسوئ باید لکه یو بالرین هسې عمل وکړئ.
بالرین پخپله ځانګړې محدوده کې کله په خپله شاوخوا څرخي، کله منډې وهي، کله دریږي، کله هوا ته پورته کیږي او په همداسې حالاتو کې خپل هنرونه ننداري ته ږدي چې په ټول کې ښکلي او په زړه پورې ننداره وړاندې کوي.
حیرانیږئ مه، زه نه وایم چې تاسې د متن دلوستلو په وخت هوا ته پورته شئ یا په خپل شاو خوا وڅرخیږئ یا هم خپلې پښې تر اوږه واړوئ تاسې دخوځښت په ځای ویوکئ او غونډله لرئ او دخپل اوریدونکي د راکاږلو لپاره اړیاست چې کله یې وځغلوئ کله یې کرار کړئ کله یې له معمولي نه هم کرار ولولئ.
تاسې په خپل ورځني ژوند کې په طبیعي ډول دا موضوع رعایتوئ. کله چې غوسه وئ او دعوا کوئ په چټکئ سره خبرې کوئ او په لوړ آواز غږیږئ او کله چې غواړئ یو ماشوم ته نصیحت وکړئ نو په شمیر خبرې کوئ او په آرامه توګه...
لاندې عبارت ژر ژر او یوډول ولولئ:
کله چې له دغه پیاوړي ویاند څخه پوښتنه وشوه چې د ویاند مهمه دنده څه ده ؟ ځواب یې ورکړ: اوریدونکي ته د لیکوال د افکارو په ښه توګه لیږدونه.
اوس نوموړی عبارت بیا ځلي ولولئ خو وروستی غونډله آرامه او په شمیر بیان کړئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې له دغه پیاوړي ویاند څخه پوښتنه وشوه چې د ویاند مهمه دنده څه ده ؟ ځواب یې ورکړ : اوریدونکي ته د لیکوال د افکارو په ښه توګه لیږدونه.
اوس فکر وکړئ چې کوم ځل ستاسې لپاره قانع کوونکی وو .

تاسې دخبرو په چټکوالي کې دتغیر په وسیله چې دا هم په خپله یو ډول ټینګار دی کولای شئ مهم ټکي پیاوړي وښایاست او د اوریدونکي په ذهن کې یې ښه ځای په ځای کړای شئ او همدا خبره ده چې ستاسې د دندې یوه برخه یعني په ښه توګه تر اوریدونکي پورې د لیکوال دافکارو ورسول به مو ادا کړې وي.
یادونه کوم چې په په مهم غونډلو او ویوکو ټینګار یو هم په خپله د سرعت تغیر دی.
دریتم دا تغیر د فیلم په موسیقئ کې هم شته دی ، تاسې یوه د ښار او تیښتې صحنه او بله د سمندر په غاړه د یوې غمجنې جینئ دقدم وهلو صحنې په یاد کړئ.

اتم:
دغږلوړول او ټیټول:

دغږلوړول او ټیټول بې له شکه ستاسې په غږ کې اغیز لري. تاسې ټول متنونه او ټول شعرونه هسې نه شئ لوستلای لکه یوه ګاډئ چې په هموار سړک په داسې حال کې چې ګاډیوان یې هم خوب وړی وي په یوډول ولولئ. هماغه ډول چې په ځینو ویوکو او غونډلو ټینګار پکار دی ، دغږ تغیر هم له شک پرته اړین دی .
ستاسو غږ باید د اوریدونکي په وجود کې اغیز وکړي. اوریدونکی باید قدم په قدم په تاسې پسې لاړ شي. په متن کې دموجودو خندګانو سره وخاندي او په خپګانونو یې خپه سي . ستاسې له متن او لوستونکي مضمون سره باید اوږه په اوږه روان وي او هرڅه چې ستاسې په متن کې تیریږي هغه هم حس کړي.
داستاسې دنده ده چې لکه یو هنرمند بې روحه کلماتو ته روح وبخښئ او هغه په ژوندئ توګه داوریدونکي د غوږونو له لارې تر هغوی ورسوئ.
راځئ بیا هم له خپل ټیپ څخه کار واخلئ دا لاندې غونډله په یوډول ولولئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې په انتظار چې څوک ورپرانيزي او ماله دې بلاوژغوري دوره ترڅنګ مې سترګې
کلکې پټې نيولې وې. چې ناڅاپه ورد کوڅې د شر او شور په غږونو پرانستل شو او سترګې
مې وغړولې چې نه هم بلا وه او نه هم د سپينو جامو اروا .[6]

نه ، نه ټايپ مه بندوه ، داخل همدا غونډله راواخله او داخل يې داسې ولوله چې هغه لمړئ
برخه يې په ويريدلې غږ ولوله او دوهمه برخه داسې ولوله لکه چې ته هم له هماغسې وخت
سره مخ شوى يې ، يوځل ويريدلى يې او بياد نجات ميندلئ دى.
تاسې په دې برخه کې ډيرې کيسې ولولئ ډيربيلابيل متنونه ولولئ ترڅو بريالي شئ چې د
اوريدونکي احساسات هم خپل کړئ ، پدې وتوانيږئ هغه څه چې تاسې وايا ست هغه
اوريدونکى هم حس کړي ترڅو په ښه توګه دليکوال ليکلې تراوريدونکي پورې ورسولاى
سئ.

نهم:
له هرې مهمې خبرې وروسته ځنډ کول:

کله چې غواړئ يوه مهمه غونډله يا عبارت ولولئ ، او ددې لپاره چې لمړئ جمله مو له
راتلونکې جملې سره ونه نښلې لږ ځنډ وکړئ.
خپل اوريدونکى وپوهوئ چې غواړئ يوه مهمه جمله ووايا ست ، اوريدونکى داسې چمتو
کړئ او داسې يې ليوال کړئ چې پخوانئ خبره يې په ذهن کې پاتې ده او چمتو دى چې
ستاسې راتلونکې جمله هم په ډيره ليوالتيا واوري او په ذهن کې يې ښه پاتې شي.
همدارنګه کله چې مو خپله مهمه خبره وکړه نو بيا لږ شانته ځنډ وکړئ ترڅو مو خپلې مهمې
جملې ته چې غوښتل مو بيان يې کړئ بشپړه خپلواکي مو ورکړې وي او دافرصت به دا هم
وکولاى شي چې هغه جملې او خبرې يې ټولې په ښه توګه په ذهن کې پاتې شي ، او پدې به
هم وپوهيږي چې ستاسې دا خبره يعنې ستاسې هغه مهمه خبره چې غوښتل مو په ښه توګه
يې وروسوئ جلا وه او دا مخکې وروسته ځنډ هم د همدې جملې لپاره وو ، پدا سې حال کې
چې هرې خبرې مو شايد ځانګړې معنى او موخه درلوده.

[6] عبدالله الهام هندي خالونه لنډې کيسې ټولګه د پيريان د لنډې کيسې يوه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلاً تاسې غواړئ چې خپلو هیوادوالو ته یوه مهمه خبره وکړئ او مهم مطلب وړاندې کړئ نو داسې پیل وکړئ:
ګرانو هیوادوالو !...
دلته لږ ځنډ وکړئ ترڅو اوریدونکي مو خبرو ته تلوسه پیدا کړي. دوام ورکړئ:
نن زموږ په تاریخ کې یوه له ویاړونو ډکه ورځ ده...
لدې ځنډ سره اوریدونکي نور هم لیواله کیږي او نوره یې هم ستاسې دراتلونکو خبرو لپاره تنده او تلوسه زیاتیږي.
نن هغه ورځ ده چې زموږ هغه پلرونو او نیکونو چې نن یې هم زموږ په رګونو کې وینې بهیږي دهغوی وینې په جوش راغلي دي...
تاسې نور اړنه یاست چې دهرې جملې په اول او آخر کې بیا بیا ځنډونه وکړئ بلکې په خپله پوهیږئ چې نور نو باید مطلب ته په کومه لهجه دوام ورکړم او بې له ځنډه خپلې راتلونکې خبرې پسې وغزوئ.
پام مو وي ځینې وخت چې دکومې ملي ورځې په اړه خبرې کوئ یاهم کومه مهمه مسله وي او تاسې یې په اړه راپور وړاندې کوئ یاهم مقدمه لولئ چې خبرې درنه په چیغو بدلې نشي اوریدونکئ له ویرې خپله راډیو بنده نه کړي دا چاره پخوا زیاته وه او اوس یوائې په ملي راډیو ټلویزیون کې دوام لري چې هغه داړتیا په خاطر ده.
په هرحال دا جهادي راډیوګانو او هغه کسانو چې غوښتل به یې دخلکو له احساساتو کار واخلي هغوی به په راډیوګانو کې چیغې وهلو ته مخه کړه اوس هم زه په یوه راډیو کې یو ویاند پیژنم چې کله به زه ورسره ستوډیو ته لاړم نوزه به یې له قوارې څخه ویریدلم داسې به یې له دې جملو سره پهلواني کوله.
زموږ په ملي راډیو ټلویزیون کې ځینې پخواني ویندویان شته چې په دې چاره کې ډیر وتلي دي او کولای شي هان په رګونو کې وینې په ځوښ راولي چې دا ډیر لوی هنر دی ، خو باید پام وکړو یوځل بیا یادونه کوم چې خبرې رانه چیغې نشي او خپل اوریدونکي ونه ویروو.
دالاندې شعر ولولئ چې تاسې یې څرنګه لولئ:
البته د استاد ناشناس دویلو طرز پریږدئ هغه له یاده وباسئ داسې حس کړئ لکه چې د خپل اولسمشر او نورو وطنوالو په وړاندې له ستیج څخه دراډیو اوریدونکو ته وینا کوئ:
زماقندهاره !... دزمرو وطنه
زمادسرکشو پشتنو وطنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځو مره یاغي یې !... صدقه د سمه
زما د سرکشو توریالو وطنه.

همداسې جملې او همداسې مطالب او همداسې شعرونه راټول کړئ او بیا د رسره ټیپ هم کیږدئ هله یې ځو ځو ځله ثبت او واورئ د هر ځل په نسبت بل په احساساتي او ځنډ مراعات کړئ چې ځرنګه کیږي.

دغږ متانت:

خپله به مو هم ډیر خلک لیدلي وي ، ځیني خلک دي ډیرې ژر ژر خبرې کوي ، حتی شونډې یې سره نه شئ بیلولای چې اوس یې شونډې وتړل سوې که پرانستل سوې. ځیني خلک به مو لیدلي وي اوږدې اوږدې خبرې کوي او هرې بلې خبرې ته به یې انتظار باسئ.
دلته یوځه غواړم ووایم هغه دا چې یوه ورځ یوه غونډه وه ډیر خبریالان راغلي وو ، یو چاروا کي خبرې کولې ډیرې آرامې خبرې یې کولې له هرې خبرې وروسته به یې یوه دمه کوله بیا به یې بله خبره کوله. په پای کې ترې دغونډې ویاند مننه وکړه ویل یې ډیره مننه چې خپلې عالمانه او ګټورې خبرې مو ګډونوالو ته واورولې ، زما دځنګ خبریال سره وښوریده ماته په غوږ شو ویل یې له موږ څخه مننه چې دا درې درې متره خبرو ته مو یې غوږ ونیولو ، یو عالم باید په متانت سره خبرې وکړي ترڅو ددرک وړ وي.
تاسې هم باید که کار موویندویې هم نه وي باید متانت ولرئ ، جملې او عبارتونه ستاسې په واک کې دي کولای سئ لکه توپ هسې یې پورته پورته کړئ او چټک چټک پرې تیر سئ کولای سئ آرامې یې ولولئ ډیرې آرامې یې ولولئ او کولای شئ چې په متانت سره یې په مناسبه توګه ولولئ او ښکلې لهجه او آهنګ ورکړئ .
تاسې ولې دیومتن دژر ژر لوستلو لپاره بیړه کوئ ؟ او یاهم د څلور بیته شعر لپاره دومره پس پس کوئ خپل کلام ته مو شخیصت او مقام وبخښئ ، پریږدئ چې ستاسې خبرې د اوریدونکي تحسین او پام ځانته راوګرځوي.
هماغه ډول چې خپل زوی یاخپل کشر ورور مو په پام کې وي چې د روند خوی ولري او ډیره مینه ناک وي هماغه راز مو خپل غږ ته هم پام وکړئ او ښه یې نازوئ. ستاسې غږ ستاسې د شخصیت او بلد تیا ښودنه کوي. خلک هم دهمدې غږ په وسیله پیژني او که هغه دچا خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروپیشنل ویاند وئ نو ژوند به مو دهمدې ویندویۍ په وسیله تیریږي ، نوولې یې باید ونه روزئ.
پخوا یوه ورځ په کور کې ناست وم راډیو مې نیولې وه ، ویاند د کاروان صیب یو ډیر ښه شعر غوره کړئ وو ، زه هغه وخت په لیسه کې وم نه په ویندویۍ پوهیدم او نه هغه وخت ددې خیزونو وخت وو . شعر ډیر ښکلی شعر وو ، خو کله چې یې لمړئ فرد ختم شو نو ویاند په پس پس پیل وکړ راتلونکی بیت یې ددې لپاره چې بیا پکې تیروتنه ونه کړي هغه یې یو ځل له ځانه سره ولوست خو زه ښه پرې پوه شوم او راتلونکي بیت اوریدلو ته مې یې نوره لیوالتیا نه درلوده خو کله چې یې په بیت لوستلو پیل وکړ باور وکړئ چې له ډیرې غوسې مې راډیو بنده کړه ، ځکه کوم منظور چې د شاعر وو هغه یې یوو ړ بلې خوا ته سره ګډوډ یې کړ له بلې خوا یې غږ داسې بې متانته او بې خوږو وو چې تا به ویل په کومه کوڅه کې ولاړ دی او له ځانه سره هغه د چاخبره بابولالې وایي.
که دا ځینې سپارښتنې مو په نظر کې وي او له خپل غږ سره هم ډیر کوښښ وکړئ ویې روزئ نو د خپل غږ له متانت سره به مو مرسته کړې وي.
خو ... ریښتیا مطالعه او تمرین هیڅکله له یاده مه باسئ.
او په پای کې به یوه بله یادونه هم وکړم هغه دا چې ګورئ پام مو وي اوریدونکی یو ځې په دوه وختونو کې غواړي چې جمله بیا واوري یو دا چې په مفهوم پوه نشي بل دا چې خبره ډیره پرې خوږه ولګي.
نور خپله پوهیږې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه برخه:

دمتنونو ډلبندي

ټول متنونه چې له راډیو یا ټلویزیون څخه خپرېږي ، باید یوا ځې یو ویاند ونه لولي ښایي ځینې داسې متنونه وي چې که ښځینه ویانده یې لولي داوریدونکي یا لیدونکي خوښ نشي یاهم داسې متنونه وي چې که نارینه یې لولي ښايي له سره هغه دڅاخبره شرم وي.
پخوا هم وویل شول ځینې متنونه لکه خندني ، ټراجیډي ، سیاسي ، ټولنیز او یانور هریو ځانګړې لهجه او دویلو طرز ته اړتیا لري. چې په خواشینۍ سره به ووایو زموږ په راډیوګانو او ټلویزیونونو کې بس ټول متنونه یوکس یا یو ویاند یاویانده لولي او توپیر ورته نه لري.
خو دې ټکي ته باید پروډیوسران او جوړوونکي ډیر ځیر وي چې ښایي دداسې بې غورئ پایله سخته وي او اوریدونکي یالیدونکي له لاسه ورکړي.
ایرانی لیکوال حسن شیدا متنونه په درې ډوله ویشي:
۱ نارینه متنونه
۲ ښځینه متنونه
۳ خنثی متنونه
خو کېدای شي پدې درې ډولونو ځینې نور ډولونه لکه ماشومانه او ګډ متنونه هم زیات شي چې ددغه متنونو په نظر کې نیول هم ډیر اړین او زموږ په راډیو ټلویزیون کې ورته له سره پام نه کیږي.
ځینې شعرونه شته چې سړی فکر کوي چې یوا ځې یې له اکبر ایازي[7] څخه واوري نو خوند به ترې اخلي لکه دکاروان ، جهاني او یانورو تکړه شاعرانو شعرونه ، خو ځینې وخت که هماغه شعر ښځینه ویاندې ته ورکړل شي ښایي له هغه هم ډیر خوند واخلو .

---

[7] دافغانستان د راډیوټلویزیون تکړه او وتلی ویاند چې اوس په آزادی راډیوکې کار کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکاروان صیب هماغه شعر چې درانه ایازي صیب ویلی دی (هغه دنګه جینۍ) که ښځینه ویانده یې ولولي ښایي پرې وهم خاندو مګرځینې شعرونه که بیا نارینه ویاند ووایي هم همداسې ، ځکه یو خو له سره نارینه او ښځینه احساسات توپیر لري بل غږ له هرڅه زیات دشعر په اغیز کې رول لوبوي.

په نثر کې هم باید په بشپړه توګه دا ځیزونه مراعات شي ، یوازې شعر هم شرط ندی ،کله کله زموږ په راډیو ټلویزیون کې داسې هم شوي دي چې ښځې ته هیڅ ونډه نه ده ورکړل شوې او حتی په هغه پروګرامونو کې چې دښځینه وو لپاره خپریږي هم نارینه ویندویې کوي چې دا دپروګرام په اغیز کې کمی راولي.

یاهم ځینې وخت داسې شي لکه د آزادۍ راډیو یو پروګرام چې نه پوهیږم اوس به خپریږي کنه (دستورو سیند) واقعاً ښه پروګرام وو ، ډیرو درنو او تکړه خویندو چلاوه ، واقعاً ښه شعرونه یې ټاکل او ښکلي به یې لوستل ، خو کله کله به داسې شعرونه پکې خپاره شول چې نارینه ویاند ته به یې اړتیا درلوده ، خو دهغوی ډیرو هڅو او ښه نیت پدې پرده اچولې وه خو باید په راتلونکي کې دغه ځیزونو ته ډیر پام وشي.

دنثر برخه هم داسې ده ځینې متنونه شته چې باید ښځینه ویانده یې ولولي او د نارینه په ویاندۍ سره خپل خوند له لاسه ورکوي ،یاهم سرچپه.

دماشومانو کوم پروګرامونه چې دي باید ویاند دماشومانو په ژبه خبرې وکړي دماشومانو د احساساتو په ژبه خبرې وکړي.

که څه هم تراوسه زموږ په ټلویزیونونو او راډیوګانو کې دماشومانو لپاره پروګرامونه کم دي خو کوم چې شته هم دي د ویندویې کیفیت یې کمزوری دی ، د دغه پروګرامونو ویندویان باید داسې خبرې وکړي لکه دماشومان نازک او خواږه احساسات ، لکه دهغوی په ژبه د ببګا کیسې.

خو زموږ ویندویان داسې خبرې ورته کوي ته به وایې چې ښه لوی لوی ګمراهان یې پروګرام ګوري او دوی ورته لارښونه کوي ، کله هم په تیزۍ خبرې کوي کله یې هغه موسکند لحن له یاده وتلی وي کله هم پیچلي کلمات کاروي. چې ماشومان ښایي په هغه کلماتو له سره ونه پوهیږي یابه هم له مور او پلار نه مرسته غواړي.

یوه ورځ دسلام وطنداره پروګرام خپریده ، دماشومانو لپاره وو ، زما دیو ملګري کوچنی زوی هم ورته ناست وو ، ښه ورته ځیر وو ، هره خبره یې دزړه په غوږونو اوریده ، په راډیو کې دماشومانو په اړه خبرې کیدې ، خو کله به چې ماشوم ټنډه تروه کړه (غوسه به ورغله)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو زه به راډيو ته ځير شوم وياند به چې کله لږ سخته کلمه وکاروله هغه ته به غوسه ورغله او کله به چې وياند وويل چې ګلونو ماشومانو يا... نو ماشوم به موسک شو .
همدا رنګه ځوکسيز متنونه ځيني متنونه دي چې ځوکسان يې لوستلای شي ، مثلاً د کيسو غوندې متنونه چې راوي هم پکې وي او د کيسو يو يادوه کرکټرونه هم.
ياهم کومه ژباړه وي لکه ګردي ميزونه چې بايد بيلابيل غږونه پکې وي. ياهم نور داسې پروګرامونه چې د ځوکسانو دخولې ويلي ځيزونه پکې لوستل کيږي.
خنثی متنونه هم ډير دي ځيني داسې متنونه شته چې که يې نارينه ولولي او که ښځينه په اغيز کې يې توپير نه راځي هماغه يو قسم اغيز کوي چې پدې ډول متنونو کې بيا د پروګرامونو جوړونکي اړندي چې ښځينه او نارينه وياندويان دواړه پيدا کړي.

دغږ تناسب:

په هرډول متن کې دغږ تناسب ته اړتيا شته ، که تاسې نارينه متن لولئ که ښځينه ، ماشومانه ياهم ټوليز نو بايد دخپل غږ تناسب مو په پام کې وي.
دې ته مو بايد پام وي چې ستاسې غږ بايد له پروګرام سره مناسب وي ، ځيني وختونه لکه په ځينو ډرامو کې تاسې کولای شی غږ نری يا غټ کړی خو کله چې سياسی يا اقتصادي متن لولی ځرنګه کولای شئ غږ بدل کړئ.
داسې هم مه انګيرئ چې تاسې دومره هنرمند ياستئ چې په يو پروګرام کې ددومره ستر کار تر وودہ ووتلا ی شئ.
کيدا ی شي تاسې په ځو بيلابيلو پروګرامونو کې د کارپوه په توګه نظر ورکړای شئ ، نقد وکړئ مګر نشئ کولای په ټولو پروګرامونو کې يو ډول وينډويي وکړائ شئ.
او بالاخره دا چې خپل ځای او خپل غږ وساتئ داسې مه کوی چې کله اوريدونکی يا ليدونکی ووايي: فلانی ښه وياند دی خو کاشکي چې ځان يې نه وای هرکاره کړی.
چې دلته هماغه ټکو ته دقت پکار دی چې بايد ښځينه او نارينه متنونه بيل او په خپل ځای ولوستل شي ، ماشومانه متنونه په خپل ځای ، خپله لهجه ، لحن ، طرز او خپله چټکئ سره ولوستل شي او ټوليز هم په خپل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه لیږد :

که څه هم پدې اړه پخوا بحث وشو چې تاسې باید په هغه کچه چې اړینه ده دلیکوال مطلب تراوریدونکي یا لوستونکي پورې ورسوئ ، خو دلته یو څو ټکي زیاتول غواړم.
په هرپروګرام یاهرهغه څه کې چې تاسې یې داوریدونکي یا لوستونکي په وړاندې ږدئ څو کسانو کار کړئ او زیار یې ایستلی دی ، څېړونکي ، لیکوال ، ایډیټر پروډیسر ، کمره مین او یاهم تخنیکرانو او نورو کسانو خو اوریدونکی یا لیدونکی یواځې تاسې پیژني هغه خبر ندی چې ددغه پروګرام ، طنز ، خبر ... دمتن لپاره چاڅیړنه کړې ده چا لیکلی دی چا ایډیټ کړی دی ؟ هغه یواځې پوهیږي چې داپروګرام فلاني وړاندې کړ فلانئ راډیو فلاني ټلویزیون وړاندې کړ ، خو تاسې باید په متن دومره تسلط ولرئ او دومره ښه پروګرام وړاندې کړئ چې اوریدونکی فکر وکړي چې تاسې خپله دمتن څیړونکی هم یاست لیکونکی او نور ټول تاسې خپله یاست.
کله چې څوک یوښکلی ګل ګوري نو وایي چې به به عجب ښه ګل دی ؟ نه وایي چې عجبه ښه خاوره ده ؟ عجب ښه باغوان دی ؟ عجب ښه لمر دی ؟ عجبې ښې اوبه دي ؟ او ... تاسې هم هڅه وکړئ چې اوریدونکی یا کتونکی ووایي چې عجب ښه پروګرام دی او تاسې باید وځلیږئ.
بې شکه تاسې یاست چې د څیړونکي ، لیکوال ، ایډیټر او نورو ابرو ساتئ او داټول په ډیر تمرین او مطالعه سره شوني دي ، تاسې چې کله کوم پروګرام وړاندې کوئ وړاندې باید دهغه له لیکوال او پروډیوسر سره خبرې وکړئ دپروګرام په اړه کافي معلومات ترلاسه کړئ
.
تاسې چې کله یو خبر لولئ یا کومه سیاسي پیښه یاکوم بل پروګرام وړاندې کوئ اوریدونکی باید فکر وکړي چې ګواکې خپله تاسې تللي یاست هغه پېښه مو په خپلو سترګو لیدلې ده (تاسې باید خبر ورکړئ ، نه داچې یواځې خبر ولولئ) .
کله چې یوخبر لولئ باید داسې یې ولولئ لکه چې تاسې په خپلو سترګو پېښه له نږدې لیدلې ده ، ځیرلې موده او غور مو پرې کړئ بیایې له اوریدونکو سره شریکوئ ، که کومه سیاسي پیښه یا تبصره لولئ باید داسې یې ولولئ لکه یو ښه کارپوه چې خبرې کوي.
همدارنګه خندني او ټراټیجیډي متنونه ، تاسې که له طنز سره پوره بلد نه وئ ، یایې په اړه معلومات ونه لرئ یامو چېرته نه وي لوستي ښایي تاسې په هغې کې ناکام شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تاسې له طنز سره نه وئ آشنا ، د هغه له نازکو ټکو سره له خندنیو کلمو سره او پدې برخه کې مو تمرنین نه وي درلودلئ نو وبه نشئ کولای څرنګه چې بایده د هغه ډول به تراوریدونکي پورې مطلب ورسوئ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورمه برخه :

ویندویي په ټلویزیون کې:

تاسې به فکر کوئ چې په ټلویزیون کې ویندویي ستونزمنه ده ، خو نه داسې نه ده په تیره بیا اوس چې امکانات زیات شوي دي ، که څه هم چې د تصویر دثبت ، د حرکاتو د کنټرول ، دخیرې دحالت او د کمرو د ځای په ځای کیدلو او نورو لاملونو له کبله په ټلویزیون کې د پروګرام ترسره کول یو څه ګران دي خو داهم باید له یاده ونه باسو چې د ټلویزیون کتونکي سربیره پردې چې غوږونه یې کار کوي سترګې یې هم کار کوي ، په همدې خاطر ستاسو د غږ تغیر ، دکاغذ کړپ کړوپ او حتی ستاسې د ټوخي غږ کېدای شي دهغه پام جلب نکړي په داسې حال کې چې د راډیو د اوریدونکي ټول پام په غوږ کې تاسې ته متوجه وي.
په ټلویزني پروګرامونو کې د نور او تصویري لوبو یاهم د کامپیوتري ځلاوو ، دعکس او سلایډ او لیکنو د ښودلو له کبله یاهم د باران داوریدلو اود دود د پیداکولو په څیر له نورو تدابیرو څخه په استفادې سره کېدای شي چې د لیدونکي پام ستاسو له غږ څخه بل خوا واوړي. خو په راډیو کې هرڅه په غږ پورې تړلي دي.
دا چې د تلویزیون لیدونکی تاسې نه ویني نو ډیر وخت ستاسې د کلمو په صحیح تکرار یا هم د کاغذ او چوکۍ په غږونو هغه دچاخبره سترګې پټوي او کله خوهم له سره د ویاند د غږ بدوالي ته هم نه متوجه کیږي.
چې په خواشینۍ سره به وواېو زموږ په ټلویزیونونو کې هم یواځې همدې ټکي ته پام شوی او د ټلویزیون ویاند نو جوړ شوی دی یو هنرمند او د هندي فلمونو هلک.
کله چې د ټلویزیون لپاره کوم ویاند استخدامیږي نو باید سربیره پردې چې غږ ته یې پوره پوره پاملرنه اړینه ده بلکې د څیرې حالت ، د غړو حرکاتو او د سترګو د لیدلو قسم ته یې هم باید ډیره پاملرنه وشي.
د راډیو د ویاند د پروجکټورونو له روښانیۍ سره سروکار نشته او تل اړهم ندی چې سر له لیکنې پورته کړي او کمرې ته وګوري او یاهم ځینې جملې له یادو ذده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدا رنګه د راډیو ویاند یوه دا آسانتیا هم لري چې د جامو خرابوالی یې د کار خنډ نه کیږي او زړه به یې له جامو سره نه وي کښاله چې له ځان سره وو ایي اخ جامې مې غیرمنظمې نه وي ویښتان مې جوړ وي او د کمرې په انتخاب کې سهوه نسم یا هم د ځینو خبرونه لیډونه او یانورې جملې اشتباه یاد ته ونه سپارم.
ځکه نو ویلی شو چې د راډیو ویاند یوا ځې غږ او بس ، هغه اړ دی یوا ځې خپل غږ وروزي او د خپل غږ د ښه والي لپاره هڅه وکړي ، او خپل ټول ذده په خپل غږ کې وکاروي ځکه چې د اوریدونکي له ځیر غوږونو څخه د تیښتې هیڅ بله لاره نلري.
د راډیو د ویاند یو خنډ اوریدونکی دومره غوسه کوي چې راډیو بندوي ، یو وړوکی ټوخی یې په اوریدونکي داسې بده اغیزه کوي لکه یو بم د کاغذ غږ یې لکه اره د اوریدونکي په اعصابو کې ګرځي.
خو په ټلویزیون کې ډیرخه توپیر لري چې د هغه لپاره په لاندې بحثونو کې د روښانولو هڅه کوو :

لمړی: د پروګرامونو ډلبندي

دلته هم هماغه د متن بحث ډیر مطرح دی ، څرنګه چې متنونه په ښځینه ، نارینه ، ماشومانه او ټولیز ویشلای شو همدغه ډول پروګرامونه هم ویشلی شو .
مثلاً که تاسې له تلویزیون څخه یا هم له راډیو څخه د پهلوانئ دلوبو یو رپوټ اورئ او یوه نازکه جینئ یې وړاندې کوي ، کله چې صحنه هیجاني کیږي او پهلوان خپل ټول زور کوي هغه جینئ به څرنګه وکولای شي په خپل نازک غږ داسې درنې خبرې وکړي که یې کوي هم ستاسې به پرې خندا رانه شي ؟
یا هم ناڅاپه د ټلویزیون په پرده یو بریتو سړی ښکاره شي او ووایي چې غواړي ښځو ته اوبدل ور ذده کړي ، او یوه ښه لویه او سپنیزه میله یې هم په لاس کې وي پرې وبه نه خاندئ ؟
یا هم د خبرونو په مهال یو اووه اته کلن ماشوم راشي د لویانو په پروګرام کې د کمرې مخ ته کیني او سیاسی او اقتصادي خبرونه ولولي که څه هم دوینږوییـ ټول اصلونه مراعات کړي ، په ښه لهجه ، مناسب لحن او د جملو مکثونه او هرڅه په ښه توګه مراعات کړي خو بیا هم تاسې به یې په خبرونو باور وکړئ که څه هم ټول دقیق وي ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو نه تاسې د پهلوانئ له لوبو څخه د راپور لپاره مناسبې خيرې او مناسب غږ ته اړتيا لرئ ، د پخلي او اوبدلو د پروګرام لپاره هم مناسبو خيرو او غږونو ته اړتيا لرئ ، د خبرونو او نورو پروګرامونو لپاره هم همدا اسې.
کله چې ليدونکی له تاسې څخه راپور اوري بايد ستاسې د متن ليکوال يې له ياده ووځي اوريدونکی او ليدونکی بايد تصور وکړي چې هغه څه چې تاسې يې وايا ست ستاسې دخپلې خيرنې او فکر حاصل دی.
پس پام مو وي چې هرڅه هم مسولينو او پروډيوسرانو ته مه سپارئ ، او دې ټکو ته بايد پروډيوسران هم په جدي توګه پام وکړي.

دوهم : دخيرې تناسب

تاسې بايد هڅه وکړئ د يو پښتون او يو افغان په توګه هغو کسانو ته چې ستاسې پروګرام ګوري او اوري وښايا ست چې تاسې له پښتنو سيمو او افغانستانه خبرې کوئ او افغانان ياست ، پام مو وي هغه کسان چې ستاسې پروګرام ګوري هغه ټول له امريکا څخه ندي راغلي او نه يې هم له هغو او دهغوی له جامو سره دومره مينه لري لکه تاسې يې چې لرئ.
کله چې ستاسې پروګرام پښتانه او افغانان ګوري تاسې بايد لکه يو افغان او پښتون وئ ترڅو هغوی مو خپل وبولي او دپردي په سترګه درته ونه ګوري ، دا دهغوی په واک کې دي چې بل ټلويژن ونيسي او خبرونه يې واوري ، ښايي ستاسې له دې پردي توبه يې ښه رانه شي .
او که چيرې تاسې ديوکلتوري يا دودېز پروګرام په اړه خبرې کوئ او جامې مو افغاني او پښتني نه وي هسې مثال به ولري لکه دهغه چانصيحت چې خپله پرې عمل نه کوي او دا جوته شوې ده چې هغه بيا اغيز هم نه لري.
خو په هرحال تاسې بايد خپل موډ په ښه توګه سم کړئ مثلاً : مخ ، سن ، رنګ ، دوېښتانو ډول ، مزي توب (چاقي) ډنګروالی او نور ...

دريم:
جامه مو بايد له پروګرام سره سمه وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویلای شو چې هر پروګرام ځانګړې جامې غواړي. یا په بل عبارت هرویاند باید له خپل اړوند پروګرام سره سمې جامې واغوندي.
مثلاً : دخبرونو ویاند رسمي جامه ، دکلتوري پروګرام چلوونکی ملي او ځایي جامه ، دسپورټ چلوونکی آزاده او سپورټي جامه او نور ... ولري.
که د ډاکټرئ دپروګرام چلوونکی چې خلکو د ځینو ناروغیو درملونه په ګوته کوي له خپل واسکټ او ګوشئ سره ښکاره شي نوښه به نه وي ؟.
حتی که شوني وي چې بک ګرونډ صحنې هم مناسبې وي مثلاً که یو ډاکټر په یو روغتون یا درملتون کې خپل پروګرام جوړ کړي او هلته خپلو لیدونکوته درملونه وښایي او د سپورټ دپروګرام چلوونکی له یولوبغالي څخه ځومره به ښه وي او لیدونکی به یې ترپخوا زیات پروګرام وګوري او وبه یې مني.

څلورم:

دپروګرام له وخت سره سمې جامې:

ډیرکله ماپه خپلو تلویزیونونو کې لیدلي دي چې حتی په اوړي کې یې دژمي جامې اچولې دي په داسې حال کې چې پروګرام هم په اوړي کې ثبت شوی دی او په اوړي کې دادي خپریږي او یاهم په ژمي کې د اوړي جامې اچوي.
پام مو وي چې ستاسې د پروګرام لیدونکي هغه مهال ستاسې پروګرام ګوري چې له تلویزیون څخه خپریږي او پروګرام هغه مهال له تلویزیون څخه خپریږي چې پروډیوسر او مسولین یې وخت مناسب وبولي.
که یو پروګرام په زمري (اسد) میاشت کې ثبت شوی دی او خپریږي د جدیې په میاشت کې نو لیدنکی به څه احساس ولري ستاسې هغه جامې چې ګوري او دکور نه بهر واوري اویخ ګوري ، دا همداسې مثال لري لکه د تیرې اونئ ورځپاڼه هغه څوک نن نه لولي که هرڅومره یې مطالب نه زړېدونکي وي ستاسې دپروګرام منځ پانګه به هم داسې وي چې نه به وي زړه شوې خو بیا هم اوریدونکی یې نه ګوري غواړي تازه تازه شیزونه وګوري.
دغه مسلې ته پام اړین دی چې په لیدونکو اغیز کوي او له تلویزیون څخه د نن ورځې د خیرې او نن ورځې دخبرونو په خپرېدلو کې هم مرسته کوي.

ستاسې دځیرې سمون:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځيني وخت اړينه وي چې ستاسې په څيره کې خندا او موسکا وليدل شي ، خو ځينې وخت بيا موسکا بيخي هغه د چاخبره عيب وي ، مثلاً تاسې د يو ملي شخصيت د مړينې خبر لولئ او د ټلويزيون ټول کتونکي د ومره اغيزمن شوي وي چې سترګې يې نمجنې شوې وي او تاسې د خبر په پای کې موسک شئ يا هم خبر په شوخه لهجه ولولئ نه يوازې به درنه ليدونکی خپه شي بلکه يوډول سپکاوئ ګڼل کيږي .

همداراز که يو د خوښئ او خندا خبر يا پروګرام وي تاسې تندی هغه د چاخبره ګونځې وي ترپايه مو څيره موسکا ونه ليدل شي اوريدونکی داسې احساس کوي لکه هيڅ چې يې نه وي ليدلي سربيره پدې د هغه زړه د هم مات کړ ، د هغه چاز حمتونه چې د دغه پروګرام لپاره يې ايستلي وو هم په اوبو لاهو شول ، ځکه دا پروګرام يو تفريحي پروګرام وو او تاسې يوازې په کتلو او د خپلې څيرې په ډول سره د هغه ټول شور له منځه يووړ .

نو د هرپروګرام لپاره ځانګړې څيره ولرئ يا په بل عبارت په خوښئ خوښ شئ په غم کې غمجن .

دتوجه جلبول :

تاسې پرته لدې چې د کمرې په مخ کې مطلب يا متن لولئ تاسې د تلويزيون له لارې ډيرو خلکو په کورونو کې هم ياست ، د هغوی په کورونو کې له هغوی سره خبرې کوئ ، داسې مه کوئ چې خلک ستاسې له څيرې څخه ستړي شي ، يا يوډول کينئ او يوازې خوله وخوځوئ چې اوريدونکی آخر په خپل ځای کې تنګ شي زړه يې غواړي چې تاسې لږ وخوځيږئ .

ددې لپاره چې اوريدونکي مو پرينږدي او ترپايه درسره پاتې شي هسې حرکات ولرئ چې هغوی درته ځير شي تاسې يې له ياده ونه وځئ .

خو هسې هم مه کوئ چې هغه مو د متن منځ پانګه له ياده وباسي او يوازې ستاسې د اداګانو سيل وکړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځمه برخه:

وروستۍ سپارښتنې:

کله مو چې پورته سپارښتنې ټولې عملي کړې او نور نو چمتو یاست چې کار پیل کړئ نو ددې لپاره چې نور په کار پیل وکړئ دا څو سپارښتنې د وروستي یادښت په توګه په یاد وساتئ.

اول: په متن یا هغه څه چې وایاست باید تسلط ولرئ:

پدې اړه پخوا هم خبرې شوې دي خو دلته یو څه توپیر لري.
که تاسې یواځې دیو مطلب ویاند یاست یعنې اړیاست متن ولولئ، ستاسې ټوله دنده د هغه سم لوستل دي. خو که د کوم پروګرام چلوونکی یاست چې په هغه کې د میلمه د شتون اړتیا وي، نوښه داده چې لږ ترلږه سلام او د پروګرام پیل او د پروګرام معرفي او د پروګرام خدای پاماني درسره ولیکئ او یادې یې کړئ.
په متن یا هغه څه چې لولئ او وایاست ستاسې تسلط سل په سل کې اړین دی. په هغه څه سربیره چې وړاندې مو وویل او تاسې هم لږ تمرین وکړ اوس وړاندې تردې چې د میکروفون ترشا کینئ په متن د تسلط لپاره لاندې ټکې هم په نظر کې ونیسئ:

الف: د لوستلو او لیکلي شوو څیزونو ترمنځ د توپیر تشخیص

لیکوال هغه متن چې تاسې ته درکوي ښایې داسې جملې او کلمې یې پکې ځای کړې وي چې یواځې لیکل کیږي او لوستل کیږي نه. مثلاً لیکوال لیکي: کومو مسلو ته چې پورته اشاره وشوه، یا هغه څه چې پورته ولیکل شول..

(c) ketabton.com: The Digital Library

داډول جملې ليکوال د لوستونکي لپاره کاروي نه وياند د اوريدونکي لپاره.
ځيني وخت ليکوال په يو متن کې د يو څيز د توضيح او تشريح لپاره ځيني ضروري يادوني په قوس کې نيسي مثلاً:
افغانانو نننۍ له ويارو ډکه ورځ (د خپلواکۍ ورځ) په داسې شرايطو کې ونمانځله چې د هيواد په ګوټ ګوټ کې ترهه ګراقدمات دوام لري..
چې دلته ليکوال يو اځي يادونه کوي خو تاسې اړيا ست چې متن وړاندې لدې چې ستوډيو ته يوسئ بايد پوره پوره مو دا څيزونه سره سم کړي وي.

ب: ننبې اېښودنې

دا په ياد ولرئ چې که غواړئ په متن ښه برلاسي وئ او زيات تسلط پرې ولرئ نو په متن کې ننبې وليکئ.
مثلاً د نقطو په اېښودلو، ويرګل او سواليې په څېر ننبې کولای شي چې ستاسې په کار کې هم آساني راولي او هم تاسې وکولای شئ څرنګه چې وړاندې مو پرې غور کړئ په معنی مو يې ځان پوه کړئ هغسې پرې اوريدونکی هم پوه کړای شئ.
کابو ټول باتجربه ويندويان ځان ته ځانګړې ننبې ليکي ترڅو د متن د لوستلو په مهال يې په ياد وي چې مثلاً جمله څرنګه پيل کړي او يا يې څرنګه پای ته ورسوي او يا هم چېرته په کومو جملو ټينګار وکړي.
هغه ننبې چې په متن کې يې ږدئ سرک ته ورته دي. تاسې که هرڅو په خپلو سالمو ستړګو لاره وينئ خو بيا هم ننبو ننبانو ته اړتيا لرئ. ستاسې يوه وړه اشتباه د ټول پروګرام د ثبتيدا خنډ کيږي او څه شېبه به ځنډ کوئ بيا به شروع کوئ چې هله مو د غږ آهنګ هم تغير کوي شايد هم چې لحن يا لهجه مو هم فرق وکړي، چې دا کار بيا په تلويزيون کې يو څه زياتې ستونزې زيږولای شي.
حتماً په متن کې ننبې ځان ته کيږدئ او پدې برخه کې له ليکوال او پروډيوسر څخه هم مرسته وغواړئ.

ج: نورې خبرتياوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم ډیره ښه خبره ده چې په هغه څه په خبریدا سربیره چې په متن کې راغلي دي په نورو برخو کې هم خبر شئ ، دغه کار به له تاسې سره مرسته وکړي چې ترڅو هرڅومره ژر کولائ شئ په متن کې مسلط شئ.
ددغه خبرتیاوو ترلاسه کول بیا په هغه پروګرامونو کې ډیر اړین دی چې هلته بشپړ متن نشته او لکه مرکې ډیرې اړینې دي.
پدې برخه کې هغه لیکوال یا هغه څوک چې ورسره مرکه کیږي ښه معلومات درکولائ شي.

روغتیا او آرامښت:

کله چې ټاکل شوې وي پروګرام ثبت کړئ تاسې باید داسې پلانونه وکړئ چې په ښه روغتیا او آرامښت سره ستوډیو ته لاړ شئ.
په ډاډ سره ویلی شو چې ستاسې ستړیا او غوسه په پروګرام اغیز کوي ، د ستړي ویاند غږ یا د هغه ویاند غږ چې زکام وي خپل اصلي حالت له لاسه ورکړی وي او د اوریدنکي دخوښې وړ غږ ندی ،مګر دا چې تاسې وغواړئ د یوزکام ویاند رول ولوبوئ !
ځکه نو په تیره هغه ویندویان چې هره ورځ پروګرام لري باید ښه صحت ولري او په بشپړه توګه آرام او هغه دچاخبره عادي وي.
یوه تجربه هم داده چې له ویندویې وړاندې د یو یادوه ګیلاسونو نیمه ګرمو اوبو څښل هم ګټه لري.

دریم: مرښت او وړی توب:

تاسې باید پوه شئ چې په څرنګه معده ښه کار کولی شئ ؟ زه فکر کوم چې په ډیره ډکه معده یا ډیره تشه ګیډه هم نشئ کولای په ښه توګه پروګرام وړاندې کړئ.
خپل ځان وازمویئ په دې اړه هم یوه بله تجربه داده چې وړاندې له دې چې د پروګرام ثبت ته لاړ شئ په اوبو کې لږ دلیمو اوبه وڅښئ ترڅو چې حلق مو وچ نشي.

څلورم: مناسبې جامې:

د مناسبو جامو منظور هغه جامې دي چې تاسې پکې آرامه وئ ، تاسې څرنګه کولائ شئ چې له نرمې موسیقئ سره په ډیره آرامئ د رحمان بابا یو غزل ولولئ په داسې حال کې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بوټونو کې مو پښې له میخ څخه څوریږي او تاسې هم ورته نور طاقت نشئ راوړلای او ځان سره کشوئ ؟ !

پنځم: مناسب وخت

ځینې ویندویان باوري دي او دا یې تجربه کړې ده چې له ماسپښین وروسته ویندویې د سهار له ویندویۍ څخه ډېره ښه ده یا دا چې هغه مهال غږ ډېر ښه آهنګ لري.
یا په بل عبارت هرڅومره چې د ویندویۍ کار له سهاره لیرې کیږي دومره ښه کار کولای شو . ځینې هم وایې چې نه هسې نده خو بیا هم تاسې ځانونه وازمویئ.

شپږم: باید پاک او مرتب وو

ښایي تاسې فکر وکړئ چې نو په راډیو کې به دا پاکیزګي څه په درد وخوري ځکه چې هلته مو څوک نهویني یوا ځې ته یې او تخنیکر نو که پاکې جامې ونه لرو څه پروا لري.
فرض کړئ مازیګر له اداري وو تلاست غوا ړئ چکر ووهئ که پاک وئ نو له دغه چکر څخه به ډېر خوند وانه خلئ ؟
کله چې ستاسې ماشوم یا میرمن پاکه او ښکلې درسته ناسته وي خوښ به نه وئ ؟
له دې به تیر شو موټر خو به ډېر ځغلوئ ، که په یو ککړ او هغه د چاخبره غورازه موټر کې ناست وئ ډېر به ښه احساس ولرئ که په پاک او ښکلي موټر کې ؟
که نور باور نه کوئ ورشئ له یو مستري او یو بل کارګر نه پوښتنه وکړئ چې کله یې جامې پاکې وي ښه په خوند کار نه کوي ؟
دا خو پریږده چې په تلویزیون کې پاکیزګي شرط ده ، بلکې په راډیو کې هم کله چې یو ویاند پاک وي ، ښه احساس لري په ښه احساس کار کوي او ښه خپله دنده اجرا کولئ شي تاسې به کله هغه رستورانت ته تللي یاست چې ډېر ښه روښانه وي ښه هوا ولري او ښه پاک وي هلته که ډېرې پیسې هم ورکړئ او خوراک یې هم څومره ډېر صفتي نه وي خو بیا به هم ښه احساس ولرئ همدا سې ویندویي هم ده .
یو وخت کې مې د یو دوست په کور کې یو افغان ټلویزیون کتلو ، دهیواد یو ادیب چې په ښه معتبره راډیو کې هم کار کوي میلمه وو ، دهغه جامې که څه هم پاکې وې خو سمې یې نه وې اچولې او هغه څه چې یې لاندې اغوستي وو په غاړه کې بهر ښکاریدل ، که هرڅو به یې ښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې کولې خو زموږ يې له جامو سترګې نه اوښتلې او موږ ته يې زور راکاوه چې ولې يې جامې داسې وي.
که خپله يې هم فکر شي خپه به وي ، که دراډيو وياند هم وي جامې يې سمې نه وي يو قسم يې زړه هغه د چاخبره کښاله کيږي.
تاسې تراوسه په کوم ټلويزيون کې داسې وياند ليدلی دی چې د ډيرو سګرټو د څکلو يا ... له کبله يې غاښونه ژيړ وي ؟ خو نه به مو وي ليدلی پس تاسې هم نه غواړئ داسې وئ .
او دا له ياده مه باسئ چې تاسې د موډ او سمبل په توګه په ټولنه کې ارزښت لرئ موډ هم تاسې خپروئ او خلک له تاسې نه ذده کوي ، پس مثبت او سيږئ.

اووم: د کار ځای هوا :
بې له شکه د سټوډيو يا د کار د ځای هوا هم ډير اغيز لري. ډيرئ ويندويان په سټوډيو ګانو کې په تيره کله چې پرې د سټوډيو د پروجکټورونو ورانګې هم لګيږي خولې کيږي په تيره بيا هم په اوړي کې چې بيا په هغه کچه چې لازمه ده ښه ويندويي نشي کولای.
همدا رنګه ډير کله ساړه وي وياند اړ دی چې بخارئ ولري ، هلته که د هغه زنه لړزيږي نو بيا به يې ويندويي څه مزه ولري.
داټکي هم پروډيوسرانو ته د اهميت وړ دی او هم خپله وياند ته.

اتم: آرامه ځای
که په چوکئ او د ميزتر شا ويندويي ته کينئ نو پام مو وي چې په ښه توګه په متن تسلط ولرئ.
زما په ياد دي ډير داسې وختونه راغلي دي چې د ويندويئ په وخت به مې د چوکئ بدلولو ته اړتيا پيدا شوه ، ځکه په هغه چوکئ به نو شوم کيناستلای.
يا به هم ځينو چوکيو غچ غچ کاوه چې د غږ مسلې به ډير راته کار ګران کړ ، خو په هرحال تاسې بايد ډير پام وکړئ وړاندې تر دې چې ويندويي پيل کړئ بايد هرڅه مو سم کړي وي.

نهم: په متن کې موسيقيو کې ته پام

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کله چې یو پروګرام د اوریدلو لپاره چمتو کیږي نو موسیقۍ ورسره میکس کیږي یا پرې زیاتیږي چې که تاسې وړاندې له هغې موسیقۍ واورئ دا به ډیره ښه خبره وي ځکه چې ښایي تاسې له هماغې موسیقۍ سره سم وکولای شئ خپل غږ ته ډیر اغیز ورکړئ.
ځینې وخت ویندویان په متن کې هغه موسیقي چې له متن سره خپریږي خپله هم کراره کراره اوري ترڅو خپل غږ ته زیات پام وکړي او هغه ته احساس ورکړي.

لسم: د غږ بیا اوریدل
که هرڅومره تخنیکر په خپل کار کې پیاوړی هم وي بیا هم د غږ په لیول کې ورسره ملګرتیا وکړئ. وړاندې له هغه چې غږ نور د خپراوي لپاره لاړشي نو یوځل یې بیا خپله هم واورئ.
خو ترټولو دا ښه خبره ده چې وړاندې لدې چې ثبت پیل شي نو یوه ټوټه غږ ثبت کړئ او یوځل یې واورئ.
په تلویزیون کې هم د اصلي ثبت له پیل وړاندې خپل غږ او تصویر وګورئ.

شپږمه برخه:

کله مو چې ثبت پیل کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ثبت پیل شو یعنې ستاسې کار وروستي پړاوونه کچ کول نو له هرڅه زیات باید په ځان مسلط وئ.
د ثبت په مهال باید تاسې له ټولو طبیعي او هغو امکاناتو چې په لاس کې یې لرئ ښه استفاده وکړئ او له ټولو هغو استفاده وکړئ ترڅو ښه وځلیږئ.
ویاند که هرڅومره په خپل کار کې استاد وي بیا هم کله چې د پروګرام د پیل علامه ورکول کیږي لږ څه هیجاني کیږي ، خو بیا دغه هیجان ډیر ژر ختمیږي.
تاسې کله چې د میکروفون ترشا کینئ باید ټول بهر څیزونه هیر کړئ ، باید ټول فکر مو خپل متن او خپل پروګرام ته وي.
داسې احساس ولرئ چې بس نور نو په ژوندئ توګه دادي له اوریدونکو سره یم او هغوی هم هغه د چاخبره دزړه په غوږو راته څیر دي.
کله چې تاسې په خپل ځان پوره مسلط وئ نو بیا کولائ شئ ټول هغه حقونه چې په متن یا وینا کې یې باید ادا کړئ ښه ادا کولائ شئ.
لانـــدې څیزونــــه هـــم درســـــره ډیــــره مرســــته کـــوي او اړیـــــن دي.

اول: ډاډ

کله چې مو ښه تمرین کړئ وي په خپل متن هم ښه لاسبري یاست بیانو د دې ځای نه پاتې کیږي چې تاسې په ځان ډاډ ونه لرئ.
په ښه ډاډ سره ستونزو ته ننوزئ دا هم په یاد ولرئ چې ټوله ستونزو او امکانات ددې لپاره چمتو شوي دي ترڅو تاسې یکې خپله ښه اجرا ترسره کړئ.
له اوله ډاډ ولرئ چې څومره کیدلئ شي په هغه توګه مطلب ښه ولولئ ، په ټول ډاډ سره ننوزئ او په پوره ډاډ سره خپل مطلب ثبت کړئ.

دوهم: تمرکز ، او پوره پام

دا وروستي پړاوونه دلته نور څه ندي پاتې یوازې داپاتې دي چې تاسې خپل مطلب په ترټولو ښه توګه ثبت کړئ ، ستاسې وینا ښکلې وي او په ښه توګه د لیکوال منظور تر اوریدونکي پورې ورسوئ پس همد ې ټکي ته مو باید پام وي.
دلته باید داسې فکر وکړئ چې هرڅه له ستونزو بهر پاتې شوي دي یوازې تاسې یاست او هغه مطلب چې ثبتول غواړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسي ټول ځيزونه بايد له ياده وباسئ ترڅو ښه وکولائ شئ خپل مطلب ته ځير شئ او ټول تمرکز مو خپل متن ته وي.
يوه ساده لاره هم پدې اړه داده چې سترګې پټې کړئ او څو ژورې ژورې ساګانې وباسئ.

دريم: مطلب ته اهميت ورکړئ

هرپروګرام چې جوړيږي ديوې اړتيا لپاره جوړيږي ، او هرپروګرام خپل ځانګړي مينه وال لري تاسي چې سټوډيو ته لاړ شئ ، پدې ستاسي کار نشته چې دا پروګرام د چالپاره دی ؟ د پوهانو ، ماشومانو ، اديبانو او نورو تاسي يوازې د متن د لوستلو مسوليت په غاړه لرئ پس پروګرام مو ډير مهم دی او ډير اهميت ورته ورکړئ.
همدا تاسي ياست چې کولای شئ دهغه پروګرام اهميت زيات کړی نو هلته به بريالی وياند ياست چې په ښه توګه خپله دنده اجرا کړئ.
دا مو بايد په ياد وي چې هر پروګرام ځانګړي مينه وال لري ، که سپورتي پروګرام اجرا کوئ که روغتيايي يا هرډول پروګرام تاسي اړياست په ښه توګه يې اجرا کړئ.

څلورم: له اوريدونکي سره خبرې وکړئ

تجربو ښوولې ده چې د ويندويې په مهال بايد هسې خبرې وکړئ لکه له اوريدونکي سره چې مجلس کوئ.
تاسې دهمدې اوريدونکو لپاره مطلب لولئ او يا زيار کالئ نو پدې سربيره چې اوريدونکی بايد هغه څه چې تاسې وایاست په يو ځل اوريدلو درک کړي بايد خپل اوريدونکی په خپل ذهن کې انځور کړئ چې تاسې دغه اوريدونکي ته خبرې کوئ ، هله به وپوهيږئ چې په څومره ښه توګه هماغه اوريدونکي ته چې ستاسې په ذهن کې ناست دی او راډيو ته په کلکه غوږ نيولی دی ښه پوه کړئ.
زموږ په راډيو ګانو او ټلويزيونونو کې ويندويان هسې خپل مطلب لولي ته به وايي چې د کومې محکمې امر لولي.
په ټلويزيون کې هم داسې سر ښکته اچوي او خپل کاغذ ته ځير وي ، هيڅ دافکر هم ورسره نه وي چې اوس به اوريدونکي زما پروګرام اوري.
ځينې خو هم يوازې د مسولينو له ويرې يوازې د کلمو سمې بڼې لولي نور په دې کيسه کې هم ندي چې اوريدونکی به اوس څه احساس لري.؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تیره خو په ټلویژنی مرکو کې ، ویاند هغه کاغذ ته ځیر وي چې بل چا ورته لیکلی دی او کله کله خو هم تکراراً د ښاغلی فلانی او ... کلمې چې په کاغذ لیکل شوې د پوښتنو ترپایه لولي.
خو یوځل بیا ټینګار کوو چې تاسې باید په خپل ذهن کې یو اوریدونکی انځور کړئ هغه ته خبرې وکړئ ، دلته به درته پته ولګي چې تمرین څومره اړین دی.

پنځم: له مخاطب سره صمیمي اوسئ
ستاسې پروګرام که دهرچا لپاره دی ، د ماشومانو لپآره ، د لویانو لپآره یاهم د پوهانو لپاره باید اوریدونکی مو په ذهن کې ناست وي او تاسې ورسره په پوره پوره صمیمیت خبرې وکړئ.
وایي د راډیو یو وتلي ویاند به ورسره خپل یو ملګری ستوډیو ته بیولو ترڅو هر وخت چې د هغه له څیرې څخه د صمیمیت او موسکا لیرې کیږي هغه یې پرې غوږونه راکاږي او بیرته یې خپل صمیمیت او موسکا یاد ته ورشي.
همداسې په ټلویژن کې تاسې باید په پوره صمیمیت له اوریدونکي یا لیدونکي سره خبرې وکړئ.
باید اوریدونکی یا لیدونکی داسې وانګیري چې تاسې سربیره پر دې چې یو ښه وتلی څوک یاست بلکه په پوره زړه سوي او صمیمیت سره ورسره خبرې کوئ.
تاسې خو څه له اوریدونکي سره خپه نه یاست چې ورته په ترینګلې لهجه خبرې وکړئ ، یاهم هغه وویروئ.
اوداهم له یاده مه باسئ چې کله تاسې د مایکروفون یا کمرې مخ ته کیناستلاست نو باید په اوریدونکي یا لیدونکي خپل ویاړ هغه دچاخبره وپلورئ.
ډیرکله اوریدونکي یا لیدونکي وایي: یاره فلانئ ویاند څومره ځان ته په غوره کې دی .
شپږم: د شاوخوا حرکاتو ته نه پاملرنه
دویندویې په مهال ښایي په هغه متن ، نښانو او سپارښتنو سربیره نور حرکتونه او پیښې هم ستاسې نظر جلب کړي ، چې دا چاره د راډیو په نسبت په تلویزیون کې ډیره شوني ده.
ځکه چې د تلویزیون په ستوډیو کې د ستوډیو له څراغ او تخنیکر پرته نور کسان هم شته ، لکه دصحنې مدیر ، لیکوال ، پروډیوسر یا کتونکی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمرې چلوونکي هم له خپلو مسولینو څخه په ګوښه کې معلومات اخلي چې کمره څرنګه کړي نو د هغوی ځراغونه هم کله مړه او بل شي چې دا پیښې باید ستاسې په تمرکز اغیز نه وکړي ، تاسې ددې په څنګ چې د کمرو حرکت څارئ او نورې اشارې هم اخلئ باید اجازه ورنکړئ چې دا څیزونه مو په پام بل خوا کړي.
په راډیو کې هم همداسې ، تاسې چې کله خبرې کوئ او د ستوډیو له ځراغ پرته نورې باریکئ هم شته چې ستاسې پام باید ورته وي ، خو دا څیزونه باید ستاسې په کار کې هیڅ اغیز هم ونه کړي.
یا لنډ به وواېو چې هیڅ حرکت باید د کار په مهال ستاسې پام بل خوا کړي.
چې دا چارې زیاتره د تخنیک له کوټې څخه چې د دوه ښیښو په وسیله له ستوډیو څخه هم بیل دی ترسره کیږي ، زیاتره وخت هلته له تخنیکرانو سره خلک ناستې ولاړې کوي چې ښایي تاسې ته لاس هم وخوځوي ، او که درسره شوخي لري نو هلته خو نو بیا څه کو ې .
او لکه له ستوډیو بهر که پروګرام وړاندې کوئ یا د کوم پروګرام ویندویې کوئ نو هلته بیا دا حرکتونه زیات لیدل کیږي ، چې که تاسې په ځان بشپړ باور ولرئ نو دا څیزونه بیا ستاسې په کار اغیز نه شي کولای.
خو تاسې باید یوا ځې په هغه څه چې درکړل شوي دي لکه متن ، د ځراغ بلیدل او مړه کیدل او یا نور د پروګرام د پیل او پای نښانې په نظر کې ولرئ نه بل څیز.

اووم: حرکتونه

تاسې کې د تلویزیون د کمرې په وړاندې متن لولئ ددې ترڅنګ چې د یو مړي غوندې باید متن ونه لولئ بلکه دا هم نشئ کولائ چې د خپل حالت ته بدلون هم ورکړئ.
خو زما وړاندیز دا دی چې په راډیو کې هم باید له پیله ترپایه خپله یوډول بڼه وساتئ ځکه دا چاره ستاسې په غږ کې سل په سل کې اغیز کوي.
کله چې تاسې غوسه وئ نو ټول اوریدونکي په آسانۍ سره کولای شي ستاسې په غږ کې په غوسه پوه شي.
اویا کله چې تاسې طنز لولئ کولای شئ لاسونه وخوځوئ او یا هم ولې پورته واچوئ چې دلته تاسې لکه یو هنرمند هسې کار ته اړتیا لرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوبل ځیز چې دلته یې یادول مهم دي هغه دادي چې تاسې باید د لانګ شاټ ، یا میډیم شاټ تصویرونو په مهال چې کله مو پښې هم ښکاري باید ډیرپام مو وي چې له پښو سره زیات احتیاط وکړئ چې درنه پرانستې پاتې نشي.

اوومه برخه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

راپور او مرکه

که څه هم مرکه پخپله یوډول راپور او راپور هم غالبا له مرکې سره مل وي ، خو له دې دواړو څخه هر یو په راډیو او ټلویزیون کې ځانګړی ځای او مفهوم لري چې موږ هم همدغه اصل ته په پام سره مخ په وړاندې ګامونه اچتوو .
که ځینې ملګري وایي چې آسانه کار په راډیو او ټلویزیون کې مرکه ده خو په لږ پام سره به دې پایلې ته ورسیږی چې هغه هیلو او تمو ته په پام سره چې له یوې مرکې څخه کیږي نو بیا به هم ځیر شي چې دډله ایزو رسنیو یو ترټولو مهم کار هم مرکه ده .
یوه دقیقه مرکه کولای شي حیرانوونکې پایلې په لاس درکړي او واقعي پوښتونکی یا مرکه کوونکی باید د ډیر معلومات ولري .
په پرمختللو هیوادونو کې د هرې برخې لپاره ځانګړي خبریالان روزي لکه : جنګي خبریالان ، هنري ، اقتصادي ، سپورټي او نور ځکه نو هرخبریال هرکاره نه جوړیږي او پخپله ځانګه کې کافي معلومات ترلاسه کوي .
ځینې هغه استادان وایي چې د تحقیق یوه ترټولو ښه لاره مرکه ده . مرکه داطلاعاتو د ترلاسه کولو لپاره ډیره ښه او ساده لاره ده .
ځینې داسې کارپوهان شته چې ځینې مطالب نشي کولای ولیکي خو په آسانۍ سره کولای شي په مرکې کې یې ووایي او همدارنګه دلیکلو په وخت پام هم زیات کوي .
ځکه نو ښوک چې د راډیوټلویزیون یا هم نورو مطبوعاتي دفترونو لخوا دمرکې لپاره استول کیږي دهغوی دنده د متن له لوستونکي څخه سخته ده .
مرکه کوونکی اړ دی چې هسې اخلاقي او علمي وړتیاوې ولري چې هغه چا سره چې مرکه کوي داسې صمیمي او د اعماد رابطه ټینګه کړي چې هغه شوق ، هیجان او د مسولیت احساس وپاروي .
مرکه په حقیقت کې یو شفاهي او دقیق پوښتنلیک دی چې هیڅ د شک ټکی نه پریږدي او د اطلاعاتو د ترلاسه کولو لپاره ډیره کاریدونکې لاره ده .
مرکه په دوه ډوله ترسره کیږي :

اول : له وړاندې ټاکل شوې وي

دا ډول مرکه معمولاً د موضوع په همغږۍ او له پخوانۍ ژمنې سره سم ترسره کیږي .

دوهم : ناڅاپي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناڅاپي مرکې چې کله ورته ګزارش هم ویلی شي څوک چې ځواب ورکوي د حاضرینو له منځ څخه غوره کیږي له مکاني نظره هم داډول مرکه په دوه برخو ویشلی شو .
الف: په دننه ځایونو کې (پلاتو)
ب: په بهر ځایونو کې (لوکیشن)
هره مرکه یا ګزارش که د وخت او هغه لګښت لـه مخې چې پرې راځي ګټوره نه وي نو بې ګټې ده .
د هرپروګرام د پوښتونکي ژبه د زرګونو بلکې د میلیونونو خلکو ژبه ده. ځکه نو کومې پوښتنې چې مطرح کیږي باید په ډاګه او روښانه وی او هڅه وکړي چې مناسب ځواب ترلاسه کړي.
ښکاره خبره ده چې هره مرکه باید یوځه اوریدونکي ته وروښیي او یا لږ ترلږه د مطرح شوي پوښتنې ځواب ترلاسه کړي. مرکه کوونکی که له چارواکي سره خبرې کوي نو ښه خبره ده چې د ډیرو په خیرراغلې او تشریف مو راوړ په ځای ډیر ځیر واوسي چې د مرکې حق ادا کړي.
ډیر داسې مرکه کوونکي شته کله چې له چارواکي سره مرکه کوي ، نوخپله ورته کینې هغه یې خوشې کړی وي چې څه وایي هغه وایي ، خپله ځان ته لا د پوښتنې جرات هم نه ورکوي چې د اوریدونکي پداسې وخت کې له مرکې ښه نه راځي.
یاهم د وړوکوالي احساس کوي ، خبرې په مهرباني وکړئ ، که ممکنه وي او ... کلمو پیلوي چې هم ځان وړوکی کوي خو په حقیقت کې ورسره میلیونونه کسان چې د هغه پروګرام اوري یا ګوري هم وړوکي کوي.
خو له عامو خلکو سره په کوڅه او بازار کې هسې پوښتنې کوي ته به وایې چې خپله د ریاست جمهوري له مانۍ څخه راوتلی دی او یوډول احسان په مرکه ورکوونکي اچوي.
کله چې له کوم مجرم سره هم مخ کیږي هسې چلند کوي ته به وایي چې خپله یې په معصوم او پاک دی هیڅکله هم ترې خطانه کیږي ، یاهم قاضي دی.
دلته څو ټکي یادول غواړو
اول: دهرډول خبرو اترو لپآره باید ستاسې کلتور ، خبراوی او جامه مناسبه وي یا په بل عبارت ستاسې شخصیب باید د مرکه ورکوونکي له شخصیت سره په بشپړه توګه برابر وي ترڅو ښه وکولای شئ هغه مو په آسانۍ سره ومني او ستاسې شتون سپکاوئ ونه ګڼي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو شل کلن ځوان چې رنګارنګ کمیس او ډولي پتلون یې اچولي دي نشي کولای په هغه توګه چې لازمه ده له دیني شخصیتونو او علماوو سره اړیکې ټینګې کړي ، او هغه دچاخبره هر اړخیزه مرکه واخلي.

دوهم: د هغه ځای چې پکې مرکه کوئ دود او آداب مراعات کړئ ، او د مرکه ورکوونکي ګروهنو ته احترام او پام وکړئ.
که کوم مسجد یا کور ته ولاړاست چې خلک هلته بوټونه دننه نه وړي تاسې هم خپل بوټونه بهر ته یوسئ.

هغه ټکي چې باید پرې وپوهیږئ
اول: مرکه کوونکی باید پوه شي چې ددغه مرکې موخه څه ده
دوهم: دمرکې پیل باید داسې وي چې هم د اوریدونکي پام جلب کړي او هم یې موضوع ګوتو ته ورشي.
مثلاً: پدې ورځو کې داسې ویل کیږي چې... البته دا موضوع...

- څه موده وړاندې چارواکو وویل چې.... خو هغه څه چې نن ورځ پېښیږي د چارواکو د څرګندونو خلاف دي...

دریم: پوښتنې باید لنډې دقیقې او روښانه وي. هره پوښتنه باید په ترټولو لنډې جملې کې بیان شي او په عین حال کې باید بشپړ بیان ولري او روښانه وي.
روښانه پوښتنه کولای شي روښانه ځواب ترلاسه کړي. ځکه نو ښه خبره ده چې ټولې هغه برخې چې پوښتنه پکې شته ده باید جلا شي ، البته کله کله داسې هم پېښیږي چې مرکه ورکوونکی د څو پوښتنو ځوابونه په یوځل وړاندې کوي.
که تاسې د هرې ساده پوښتنې لپآره اړ شئ چې سمه جمله پیدا نه کړئ او یا هم بشپړوونکې نه وي نو هم به مرکه ورکوونکی داسې وانګیري چې تاسې نه مطالعه لرئ او نه هم پدې اړه درسره پوره معلومات شته.
څلورم:
پوښتنې باید له اوله یعنې له مهم ټکي ترپایه په منظمه توګه مطرح شي یو به هغه وي چې تاسې به اړیاست چې یوه فوري پوښتنه وکړئ یعنې داسې څه وویل شي اوریدونکو ته یې روښانول اړین وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او یاهم یوه پوښتنه ډیر اوږد ځواب وغواړي ، خو بیاهم تاسې باید هڅه وکړئ چې لومړئ مهمې مسلې وپلټئ او په تدریج سره ورو مسلو ته راشئ.

پنځم:

پام مو وي هغه څه چې مرکه کوونکی وایي چې ستاسې د پوښتنې ځواب وي نه داسې چې تاسې له اسمانه خبرې کوئ او مرکه کوونکی مو له ځمکې څخه په بابولالو سر وي.

زیاتره وخت مرکه کوونکی هڅه کوي ستاسې له پوښتنې څخه ځان بلې خوا ته کړي ، په تیره هم چاروا کي یا هغه څه ثوک چې پرې نیوکې شوې وي ، تاسې باید اجازه ورنکړئ چې له پوښتنې مو لیرې شي.

شپږم:

د مرکه ورکوونکي ځوابونو ته ځیر واوسئ ځکه چې ډیرې پوښتنې داسې پیدا کیږي چې له اوریدونکي سره پاتې کیږي ، او ستاسې ورته پآم نه وي شوی.

یوائې په هغه پوښتنو چې ستاسې په کاغذ لیکل شوې دي پرې بسنه مه کوئ ، هڅه وکړئ ډیر معلومات تر اوریدونکي پورې ورسوئ او هغه موخه چې تاسې یې د مرکه په ترسره کولو کې لرئ تر ډیره ورته ورسیږئ.

اووم:

کله په ډیره ځیرکئ سره کولای شئ ځینې ځوابونه تکرار کړئ مثلاً یو چارواکی په خپله مرکه د دې پوښتنې په ځواب کې وایي:

- ښاغلی... ستاسې رسندویي او تبلیغاتي اړخ کمزوری دی فکر نه کوئ چې د رسنیو له لارې تبلیغات به هم د ښار په پاکولو کې مرسته وکړي ؟
- بلې دې مسلې ته هم باید پام وشي.

تاسې کولای شئ دده ځواب بېرته تکرار کړئ.

- بلې دې مسلې ته هم باید پام وشي ! نو لدې داسې څرګندیږي چې پخوا ورته پام ندی شوئ ؟

یاداسې نور...

داهم په یاد ولرئ چې د مرکې له موخو څخه یوه داهم ده چې هغه ټکي چې تراوسه ورته پام ندی شوی د هغه یادول او هغې ته پام جلبول دي.

مرکه یوائې د طلوع تلویزیون په څیر د نیوکو د ټولګې معنی نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: خپل معلومات هم د پوښتنې په چوکاټ کې واچوئ ترڅو له مرکه کوونکي سره د لا زیاتو معلوماتو په برسیره کولو کې مرسته وکړئ.
یو به هغه وي چې مرکه کوونکی په هغه اړه معلومات ونه لري نو بیا کولای شی په اړه یې تاسې خپله معلومات وړاندې کړئ او وو ایئ چې د هغه معلوماتو له مخې چې د دغه پروګرام څیړونکو په لاس راوړي دي.
نهم:
بلې خواته لاړ نشئ، که څه هم ډیر احتمال د مرکه ورکوونکي دی چې بلې خواته لاړشي خو تاسې باید ډیر ځیر وئ چې هغه هم په بشپړه توګه کابو کړئ څه وار خوددې شو چې تاسې خپله هم په بله ولاړ شئ.
لسم:
دا له یاده مه باسئ چې ستاسې پروګرام د ټولنې بیلابیلې پرګنې ګوري او اوري. ځکه هم نو ډېر روښانه او د پوهاوي وړ ځواب ته اړتیا لرئ.
مثلاً که د کورجوړونې په اړه خبرې کوئ یا هم د اقتصادي مسایلو په اړه خبرې کوئ مرکه کوونکی فیصدیو ته مخه کړي، او یو اځې وایي چې سږ کال د تیر کال په نسبت دومره فیصده زیاتوالی لرو دومره فیصده کموالی لرو چې د څلورو کلونو وړاندې په نسبت دومره زیاتوالی یا کموالی کیږي نو اوریدونکی او لیدونکی به ورته یواځې موسک شي نور به پدې پوه نشي چې نو دقیقاً څومره لاسته راوړنه لرو، چې دلته تاسې د مسولیت په نه درک یا په کمزورئ تورن کیږئ که څه هم تاسې به پرې ښه وپوهیږئ.
دلته باید تاسې بیا پوښتنه وکړئ چې مرکه کوونکی درته بشپړ او روښانه ځواب وړاندې کړي چې دومره کورونه مو جوړ کړي دي یا دومره لکه، میلیونه یا میلیارډه افغانئ عاید لرو چې د تیرکال عاید مو دومره میلیونه یا ملیارډه افغانئ وو.
او بیا وروسته دا پوښتنې هم مطرح کړئ چې دا کورونه چیرته جوړیږي؟ چاته به ورکول کیږي؟....
دا هغه پوښتنې دي چې ستاسې اوریدونکی یا لیدونکی غواړي پرې وپوهیږي، پدې صورت کې به مرکه کوونکی هم دقیق شي او هغه د چاخبره لافو ته به نه مخه کوي او په خپل قول به هم بیا ولاړ پاتې کیږي.
یوولسم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرکه ورکوونکي نوم او دنده په بشپړه توګه یاد کړئ. مثلاً ... ښاغلی ډاکټر ... د ... مشر یا هم. ښاغلی جنرال ... د .... قوماندان ....

کله چې تاسې دهغه نوم اخلئ هغه ویاړ کوي او یوڅه احساس هغه دچاخبره پکې زیاتیږي او بې شکه ستاسې په پوښتنو هم اغیز کوي.

که مرکه اوږده وي نو دا نوم یو یا دوه ځله تکرار کړئ ترڅو هغه کسان چې په نیمایي کې له مرکې اوریدلو یا لیدلو سره یوځای کیږي هم پدې پوه شي چې څوک دی او څه کاره دی.

دولسم:

ستاسې په لږ بې پروایئ سره د مرکه ورکوونکي زیاتي خبرې له اصلي ځواب څخه څو چنده زیاتیږي.

موږ ډیر دا عادت لرو کله چې دخبرو لپآره فرصت پیدا کوو ډیر په جزیاتو خبرې کوو او د تملق کلمې ډیرې کاروو یاهم ځان ستایو او کله هم له دغه فرصت څخه د راتلونکو مرکو داحتمال لپاره کاروو.

ډیره پېښیږي چې د مرکه ورکوونکي ټول ځواب یو اځې یوه لنډه جمله وي خو هغه په سلام او د شعر او حدیث په ویلو او د پروګرام له کارکوونکو څخه په ډیرو مننو سره ډیر وخت تیر کړی وي.

کله هم دغه زیاتي ویناوې ایډیټ کیږي خو هرکله هم نه وي.

دیارلسم:

تاسې هم له ډیرو مننو او ژورو ښه راغلیو څخه ډډه وکړئ او اصل مطلب بیان کړئ ، ځکه چې له بل هرچا تاسې خپله ښه پوهیږئ چې د راډیو ټلویژن وخت له هرڅه مهم دی.

څوارلسم: که کوم ځواب ستاسې په خوښه نه وي نو په ډاګه مه وایاست چې زه نشم کولای ستاسې دا ځواب ومنم ځکه ... دا چاره له مرکه ورکوونکي سره ستاسې د ټکر په معنی ده او ښایي بیا ونشی کولای چې په زړه پورې مرکه ترلاسه کړئ.

تاسې خپل مخالفت داسې هم بیانولای شئ.

- ماتراوسه فکر کاو ...
- ستاسې دا دلیل د ډیرو هغو کسانو لپاره چې تراوسه یې زما په څیر فکر کاوه چې .... دپام وړدی ... خو

پام مو وي چې تاسې مرکه کوی نه مباحثه ، تاسې له هغه څخه پوښتنې کوئ او هغه خپل نظر وایي که سم وي که ناسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دامو باید په پآم کې وي چې تاسې یواځې د پوښتنې حق لرئ او دځواب حق له مرکه ورکوونکي سره دی او تاسې اړ نه یاست چې هغه له خپلې عقیدې واوړئ نه ستاسې دنده داده.

پنځلسم:

دهغه پوښتنو له مطرح کولو څخه چې ځواب یې معلوم وي ډډه وکړئ ، مثلاً تاسې له چا پوښتنه کوئ: چې ستاسې په نظر حجاب ښه دی ؟

شپاړسم:

کله چې مرکه ورکوونکی خبرې کوي باید ستاسې پام هغه ته وي .

تاسې له هغه پوښتنه کوي او دا طبیعي ده چې هغه تاسې ته ځواب وايي او هیله لري چې تاسې یې ځواب ته ځیر وئ. ځینې ویندویان په مرکو کې یواځې هماغه لیکل شوي کاغذ ته ګوري او بس دې ته انتظار وي چې څرنګه مرکه ورکوونکی وروستی جمله ووايي نو خپله بله لیکل شوې پوښتنه مبارکه مطرح کاندي.

اولسم:

د ځینو کلمو او جملو په معنی کې ځیر واوسئ. ډیر کله داسې کیږي چې سخت ویوکي کاروي یا داسې اصطلاحات کاروي چې هرڅوک یې معنی نه پوهیږي.

دغه ډول ویوکو او اصطلاحاتو ته مو ډیر پام وي ځکه چې له هرچاسره فرهنګونه نشته چې ستاسې دانګلیسي او عربي مبارکې کلمې وژباړي چې دا به څه معنی لري ؟

چې دا بحث هم هغه بحث ته راجع کیږي چې وړاندې موو ویل تاسې باید په یاد ولرئ چې ستاسې پروګرام دټولنې هره طبقه او پرګنه ګوري باید دهغوی په ژبه خبرې وکړئ.

اتلسم:

ډیر کله مرکه کوونکي دهرې پوښتنې په سر کې وایي: وبخښئ که پدې اړه هم معلومات ورکړئ یا مهرباني وکړئ...

کله چې یوڅوک ستاسې بلنه مني او له تاسې سره مرکې ته حاضریږي نور دې ته اړتیا نشته چې تراخره ترې بخښنه وغواړئ او دومره ډیره مهرباني پرې وکړئ چې اوریدونکی یا لیدونکی ستړئ کړئ !.

یا هم له چارواکو سره په مرکو کې وایو :

محترم وزیر صاحب !... که مهرباني وکړئ..

کیدای شي پدې اړه زموږ اوریدونکو ته معلومات ورکړئ چې....

(c) ketabton.com: The Digital Library

یاهم وایو چې زموږ ځینو اوریدونکو غوښتنه کړې چې تاسې ورته د... په اړه ووایاست.
هرڅوک خپله دنده لري ، که وزیر دی که ولسمشر دهغه دنده ده چې دخپل ملت لپاره خدمت وکړي او په کومو برخو کې چې تاسې ترې پوښتنې کوئ هغه خپله دغه ځوابونو ته حاضر شوی دی اوس نو دادومره بخښنې څه معنی لري ، چې داچاره ستاسې په جرات او هغه موخې چې غواړئ یې تراوریدونکو پورې ورسوئ ستاسې دناکامئ لامل کیږي.
ډیر کله مې په خپلو راډیوګانو او ټلویزیونونو کې اوریدلي او لیدلي دي چې له ښاروال صیب څخه خلک غوښتنې لري ، او کله چې په مرکو کې هم حاضریږي نو مرکه کوونکي ترې بخښنې غواړي او مهرباني پرې کوي.
داد هغه دنده ده چې د خلکو په غوښتنو عمل وکړي که هغه هم نشي کولای نو خپل دلایل وړاندې کوي په موږ یې څه چې ورته ووایو که مهرباني وکړئ او لطف وکړئ...
البته زما منظور داندی چې موږ د نو له خلکو سره په ترخه لهجه مرکه کوو او داسې کلمې کاروو چې نه یوازې په مرکه کوونکي ښې نه لګي بلکې د اوریدونکي غوسه هم وپاروي.
نولسم:
که داسې احساس کوئ چې دا کومه مرکه چې کوئ یاهغه متن چې لولئ ستاسې دکاري او مطالعاتي زمینې سره اړخ نه لګوي مه یې منئ.
وړاندې مو هم وویل چې هڅه وکړئ په هغه موضوع چې بحث پرې کوئ ښه پرې مسلط وئ.
شلم:
اجازه مه ورکوئ چې مرکه ورکوونکی مو موضوع تکرار کړي.
موږ زیاتره عادت کړی دی چې یوه موضوع په ډیرو خبرو کې تکراروو که څه هم یو مجلس او یوه ناسته وي. نو تاسې خپل وخت اودمرکې اهمیت ته په پام سره مرکه کوونکی مه پریږدئ هغه مطلب چې پخوا یې بیان کړ بیاهم ووایي.
یوویشتم:
د مرکه ورکوونکي له احساساتو او د بیان له آلو سره پام کوئ. ډیر داسې کسان شته چې په خپلو خبرو او چالاکیو سره خلک ترخپل اغیز لاندې راولي او څه چې یې زړه غواړي هغې خوا ته یې بیایي.
په یاد مې دي ، زموږ د ولسي جرګې یو وکیل ډیرې په ناز خبرې کولې ، که څه هم دهغې عادت په ناز خبرې کوي ، خو خبرې یې ښې او پخې وې ، واقعاً زما په اند هماغه حقیقت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو . مګر يو بل وکيل په شور او هيجان سره خبرې کولې د خبريالانو راپورونه يې تر اغيز لاندې راوستلي او لومړيتوب يې ګټلی وو .
دوه ويشتم: خپل نظر له ځان سره وساتئ او يو اځې د مرکه کوونکي نظرته اهميت ورکړئ مثلاً :

- ښاغلی... ټول پوهيږي چې... په دې اړه تاسې څه فکر کوئ ؟

نو څه فکر به کوي ، کله چې ته ورته ځواب هم په مخکې وايې نو بيا څه اړتيا ده هغه خوار پرې انرژي ولګوي که بيا ډير جزوي له بلې پوښتنې سره يې وتړئ او په بله توګه يې ځواب ترلاسه کړئ.
يا هم وايو چې: ښاغلی... ستاسې نظر د هغه افغانانو په اړه څه دی چې په بهر هيوادونو کې ميشت دي او خپل هيواد ته د ستنيدلو ډيره مينه هم لري خو امکانات ورته برابر ندي.
هغه خوار به هم وايي چې هو ولا زړه يې غواړي خو امکانات برابر نه دي خو موږ کوښښ کوو .
لدې به هلته ښه وه چې تاسې پرې دا هم ورزياته کړې وای چې تاسې هم کوښښ کوئ خو بيا هم په بشپړه توګه امکانات ندي برابر شوي چې هغوی خپل هيواد ته راستانه شي .
دوه ويشتم: د پوښتنو د برابرولو په مهال هغه پوښتنې چې تاسې پوهيږئ د مرکه کوونکي غوسه پاوري اخرته پريږدئ.
په داسې صورت کې به تاسې خپل مطلب ترلاسه کړئ وي ، ياهم که مرکه تمامه شي تاسې به ناکامه نه وی پاتې شوي ، او له ټولو مهم دا چې ستاسې پروګرام د پای ته رسيدلو په حال کې دی دا چې ستاسې د پروګرام يا مرکې پيل جالب وو او ښه پيل شوی وو نو پای يې هم بايد ښه او اغيزمن پای ته ورسوئ.
خو داد دې معنی نه لري چې تاسې نو په خپلې پوښتنې کې د هغه سپکاوئ وکړئ يا هغه ته بد رد وواياست.
دروېشتم:
په پام کې ولرئ چې په هره مرکه کې د ستونزې بيان يو اړخ دی چې بايد په خلاصه توګه يې يادونه وکړئ او د قضيې بل اړخ د ستونزې په هواري کې د اړوند لوري اقدامات يا فعاليتونه دي چې ستونزې خلک ژر حس کوي.
په هغه صورت کې چې تاسې د خلکو ستونزې بيانوئ او چارواکي خپلې ستاسې هنر دا دی چې خلک مو هم له هغو ستونزو هم خبر کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثلور ویشتم:
ستاسې ویوکي او اصطلاحات له پروګرام سره سم وي. او یا هم ستاسې د بیانولو طرز د مرکه کوونکي له سن او کلتور سره مناسب وي.
ثلورویشتم: د خپلې مرکې پایله جوته کړئ ، په هغه څه چې بحث شوی دی یا هم په ځینو ثیزونو اعتراف شوی دی یاهم د ځینو ثیزونو وعدې ورکړل شوې.
او که شونې وي خپل د مرکې لوري ته هم اجازه ورکړئ چې د مرکې پایله له خپله نظره په ګوته کړي کنه تاسې باید حتماً دا کار وکړئ.
بالاخره تاسې باید داسې مرکه کوونکی یاستئ چې کله له چاسره مرکه کوئ نو هغه ونه وايي چې یو څه به ووایم بلکه ووايي چې څه ووایم ؟
.

راپور

(c) ketabton.com: The Digital Library

داچې وړاندې مو هم وویل چې هره مرکه یو ډول راپور دی او هر راپور معمولاً له مرکې سره مل وي او بیا دا دواړه له هغه څه سره چې موږ پرې نوم ویندویي ایښی تړلي دي.
همدا راپورونه په دوه ډوله ویشلای شو.

اول:

له مرکې پرته راپور

چې دا ډول راپور دویندویۍ هرډول شرطونو ته اړتیا لري او هغه څیزونو ته چې وروسته به وویل شي هم اړتیا لري.

دوهم:

راپور له مرکې سره

څوک وايي چې راپور دستوډیو له ویندویۍ څخه آسانه دی؟ یو ویاند چې د تمرین او مطالعې وخت لري څرنګه تصور کوي چې کارېږي له یو راپور څخه ګران دی چې هغه یوازې یو وخت لري چې خپل راپور وړاندې کړي.
آیا د ستوډیو هر ویاند کولای شي په راډیو یا ټلویزیون کې ژوندی پروګرام وړاندې کړي یا هم له واټونو او سختو سیمو څخه معلومات وړاندې کړي؟ خونه.
هغه راپورټر چې په خپل راپور کې له بیلابیلو کسانو سره مرکو ته اړ دی په ټولو هغو څه چې د مرکې په برخه کې مو وویل پابند دی. یوځل بیا یادونه کوو چې دمرکې ټولو قوانینو ته هم اړتیا لري خو خپل ځانګړي مسایل هم لري.
په کلي توګه په راپور کې دوه څیزونه باید مراعات شي.
الف: کلامي اړخ
ب: فني اړخ
الف: کلامي اړخ:
اول:
ترخپله وسه له هرچا سره په خپله ژبه خبرې وکړئ. مثلاً کله چې له یو ماشوم سره د یوې مسلې په اړه خبرې کوئ که ورسره د هغه په ژبه خبرې ونه کړئ خپل مطلب ته په آسانۍ سره نه شئ رسیدلای له کورنئ میرمنې سره.. او همدا راز د بهرنیو چارو له وزیر سره.
له ماشوم سره په ماشومانه ، له میرمنې سره په خپله کورنئ ژبه او له وزیر سره هم په هغه لهجه او طرز سره خبرې وکړئ چې لدې وړاندې وویل شول. مناسب لحن ، سن ، کلتور او...
دوهم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهر کس واقعي نظر واورئ ، ډیر کله که موږ په یو ټول کې وو نو که څلور کسان په یوه خوله یوه موضوع تایید کړي موږ یې هم تاییدوو نو تاسې هڅه وکړئ له بیلا بیلو کسانو څخه بیلا بیل نظرونه واورئ ، او ددې په ترځ کې خپل نظر هم په جیب کې کیږدئ.

دریم :

له خلکو څخه کلي پوښتنه مه کوئ یاهم له یوې کلي پوښتنې څخه وروسته جزیي پوښتنې مه مطرح کوئ ځکه چې ښایي هغوی ستاسې د پوښتنې هر جز ته ځواب ونه لري.

او دخبریالانو د میکروفون په وړاندې ډیر خلک سره وارخطا شي نوهله بایده ده چې ډیره مو پوښتنه ساده اوځواب یې هم ساده وي.

څلورم :

خلک مه محاکمه کوئ ، تاسې یو خبریال یاست نه قاضي یا ... تاسې باید له خلکو سره داسې خبرې وکړئ چې نه غوسه ورشي او نه هم خجالت شي.

یا په بل عبارت تاسې له خلکو سره خلک شئ.

پنځم :

دخبرواترو لپآره غوره کیدونکو کسانو ته په پام سره داسې پوښتنه مطرح کړئ چې ځواب یې ګټور او رغنده وي.

شپږم:

کوم څه چې په تصویر کې شته پوښتنه یې مه کوئ.

ډیر وخت زموږ په تلویزیونونو کې داسې شوي دي چې یو څوک ښه ګوري چې هغه دی څه کوي خو بیاهم خبریال ورځې ترې پوښتنه کوي څه کار کوې ؟

یوځل مې همداسې څه خیز کتلو . له ځان سره مې وویل کاشکي اوس خو دا کس په پورې وخاندي او ورته ووایي چې مګرپه خپله سترګې نه لرې چې دا څه کوم اخته یم ؟

اووم:

دهغه چالپاره چې وروستی کس دی اوخپل نهایي نظر وړاندې کوي دنورو خلکو نظرونه هم بیان کړئ.

او بیا وروسته ترې اخري پټ څیزونه وپوښتئ.

فني اړخ :

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې ښه تصوير او غږ د خپراوي لپاره وړاندې کړئ ، دغه ټکي بايد په نظر کې ولرئ.

اول:

د تصوير بک ګرونډ ته مو پام وي ، وړاندې لدې هم اشاره وشوه چې د شاوخوا تصوير بايد ليدونکی له اصلي مطلب څخه بلې خوا ته متوجه نکړي.

مثلاً کله چې تاسې د جامو ديوې هټۍ په مخ کې له يو چاسره د سړکونو د وضعيت په اړه خبرې کوئ نو دليدونکي به ډير په هټۍ کې جامو ته وي ښآيي ستاسې دخبرو مهمې برخې يې له نظر تيرې نشي ، همدارنګه ديوالي تبليغاتو او نورو څيزونو ته هم بايد تر وسه وسه پام وکړئ.

کله کله هم خلک سره ټوليږي کمرې ته لاس خوځوي ، چې هله به له راپور څخه سم بنډار جوړ شي او ليدونکی به مو له راپور څخه هومره ستړی نشي لکه دخلکو له بيروباره !

دوهم:

نور ستاسې د تصوير په روښانتيا او شفافيت کې مهم رول لوبوي. کله چې تاسې په آزاده فضا کې خبرې کوئ ځير واوسئ چې د ونو دښاخونو او پاڼو د پاڼو سيورئ يامو دميکروفون سيورئ... مو د تصوير روښانتيا داغي نه کړي.

دروښنايئ لورئ په نظر کې ونيسئ او هڅه وکړئ چې مرکه کوونکی مو داسې لوري ته وي چې ښه وکولای شئ ښه تصوير يې ثبت کړئ.

که څه هم داځيني څيزونه په کمره مين ياتخنيکر پورې اړونديږي خو داچې خبره له راپور څخه ده دلته مو يې يادول اړين وبلل.

دريم:

د مرکه کوونکي او ځوابوونکي ترمنځ د مايکروفون حرکت دغږ په يوډول والي کې ډير اغيز لري ډير وخت داسې کيږي چې خبريال خپل مايک نه خوځوي او دخپراوي په وخت يې هماغه غږ خپريږي هم چې په سمه توګه اوريدونکی نشي کولای ستاسې غږ واوري او داغږ بيا په ايډيټ کې هم نه شي سميدلای که سميږي وخت ډير غواړي او دخبريال راپور بيا ډير وخت خبره هم نده.

څلورم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځينو کسانو له مرکو څخه ډډه وکړئ ، چې د هغوی يا جامه سمه نه وي يا يې نظافت سم نه وي يا يې هم خبرې ، حرکات او ژابلې ژوول. يو به هغه وي چې ستاسې پروګرام به دهمداسې خلکو لپاره وي.
چې داکار زموږ په تلويزيونونو کې شته چې هغه خلک چې په کورونو کې ناست دي د داسې خلکو په ليدلو سره خپه کيږي ځکه چې دهغوی ځوانان او د کورنۍ غړي هم داسې احساس کوي چې ښايي داجامه به ښه وي.
په کلي توګه ويلی شو چې د ښه کلتور دخپرولو لپاره هڅه وکړئ.

هغه ځيزونه چې په دې برخه کې مو ياد کړل ښايي دډيرو دوستانو په نظر څرګند او تکراري وي خو بيا هم ددې ځيزونو يادول زيان نه لري. دوهم دا چې ټول هغه دوستان چې د لومړي ځل لپاره د راپور په جوړولو پسې ځي پدې ځيزونو پوهيږي ؟
خو بياهم ستاسې دبرياليتوب په هيله کولای شئ له لږ دقت وروسته زموږ د پورته يادونو په رښتينوالي هم وپوهيږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبليغاتي ژبه:

نن ورځ راډيو او ټلويزيون ، سوداګريزو اعلانونو ته د يوې مالي سرچينې په توګه اهميت او اړتيا لري ، يا په بل عبارت د پيسو په مقابل کې تبليغ د راډيو او ټلويزيون د پروګرامونو يوه لويه برخه جوړوي.
په تبليغاتي ويندويۍ کې ، د توکو د معرفي کولو او دهغه د رانيولو لپاره د اوريدونکي يا ليدونکي جلبول ، تر ټولو اړينه خبره ده ، دا چې په څه ډول او کوم ځای کې معرفي کيږي په موږ پوري اړه نلري ، موږ غواړود ويندويۍ د ځرنګوالي په اړه يې خبرې وکړو .
زموږ په ټلويزيونونو لکه طلوع او آريانا کې به تاسې هم ليدلی وي ، ځينې وخت داسې سوداګريز اعلانونه چې د ښځينه وو لپآره د توکو معرفي وي ، نارينه وياند لوستی وي ، يا هم د ماشومانو لپاره کوم څيز اعلانيږي په داسې لهجه يې ثبت کړی وي چې ماشوم څه غټان يې هم له اخيستلو ويرولي وي.
لطفاً لاندې مثالونو ته ځير شئ:
اول: پنځه سوه نقدي جايزې ، کمپيوټر ، کور ، موټر........... هووووووو ځومره عالي يو اځې او يو اځې عزيزي بانک ....ههههههه... بلې ، زه هم فکر کوم .
دوهم: يخ ، خوندور ، خواږه ، هرځای ، ارزانه....... يو اځې د ماشومانو لپاره... هه يوه شوم ... هووووووووم ګل بهار ايس کريم.
دريم: ښه کيفيت ، ښه مخينه ، ښه راتلونکې ، ښه ژوند ، ښه پاکي ، آساني ، نرمي ، خوشبويي...... ههه فلانی صابون. د هرچالپاره هووم .
څلورم: موږ خپله ايماني او وجداني دنده ګڼو چې ، د وطن د دښمنانو ملاماته کړو او مخ په وړاندې ګام کيږدو . راځئ په دې برخه کې مو ملاتړ وکړئ ، هيڅوک مه پريږدئ چې زموږ د راتلونکي نسل راتلونکې د اور خوراک کړي ، د ښونځيو سوځونکو ته په خپله سزا ورکړئ.
ياداسې نور...
لمړی د يو بانک اعلان دی ، ښايي په دې بانک کې ښځينه هم اکونټونه ولري او نارينه هم په جايزو کې هم ښايي دواړه شريک وي. خو دا چې د نارينه وندړه ډيره ده که نارينه ويان يې ولولي زه فکر کوم ښه به يې ولوستلای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لمړي سر کې چې څوټکي لوستل کيږي که په ټينګار او ډيرې تلوسې ولوستل شي خوند يې زياتيږي ، بيا په تصويرونو کې د خپلو خوبونو له پوره کيدو وروسته وايي څومره عالي خو دا لوستل او ويل بايد له هغه اول سره ډير توپير ولري دا په ډيره تلوسه لوستل کيږي او بيا کله چې د اعلان وروستۍ برخه راځي هلته له ډيرې خوښۍ وروسته خاندي او د يو ليدونکي يا هغه چا په توګه چې دغه څيز اخلي وايي زه هم فکر کوم .
په هر اعلان کې له کمپيوټري تصويرونو ، سازونو ، سندرو او هرڅه ويندويي مهمه ده که د ويندويۍ کيفيت خراب وي ټول اعلان هيڅ کيږي او دامو بايد په ياد وي چې د تلويزيون او راډيو سوداګريز اعلانونه په تفريحي پروګرامونو کې شامليږي که يې د ويندويۍ کيفيت خراب وي نه يوازې يې د اعلان خاوند ته ګټه نه رسيږي بلکې د ټلويزيون د خپرونو يعنې د تفريحي پروګرام د بدرنګۍ لامل هم کيږي.
دوهم اعلان بيا د ماشومانو لپآره دی ، دغه اعلان په هغه ډول چې د عزيزي بانک اعلان مو ولوست لوستلای شو ؟ دومره غټ غږ پکې ځايولی شو .
طبيعي ده چې د ماشومانو لپاره د خپرونې ، اعلان او هرڅه ژبه بايد عاطفي وي ، نرمه وي له مينې ډکه وي ، ترڅو خپل مخاطب چې هغه ماشوم دی له ځانه سره وساتلای شي.
که نومورې اعلان د ماشوم په هغه غږ چې خپله ماشوم يې له ځانه سره وايي چې خوندور ، خوږ ، يخ ، که په هغه ډول ثبت شي څومره اغيز به وښندي همدا راز که همدا متن يو لوی سړی په غټ غږ ولولي مزه به يې څرنګه وي خو زه فکر کوم له ماشومانو به له سره ايس کريم هير کړي .
دريم اعلان د ښځينه وو لپاره دی ځکه چې اعلان شوي توکي زياتره په ښځينه وو پورې اړه لري ، دا اعلان که نارينه لولي ښايي په هغه توګه چې لازمه وي د اعلان حق ادا نه کړای شي ځينې وخت د ښځينه وو اعلانونه ځوانانو ته په لاس ورکوي ، چې جلبونکی غږ ولري مګر دا چې اعلان د ښځينه وو لپاره وي د ښځينه وو په غږ کې لا ښکلی کيږي او د ښځينه وو احساس او غږ ښه کولای شي چې د ښځينه وو نظر جلب کړي.
په خواشينۍ سره به ووايو چې زموږ په تلويزيون او راډيوګانو کې د سوداګريزو اعلانونو کيفيت او دويندويۍ ژبې ته څومره پاملرنه نه کيږي. چې دا د نوموړو اعلانونو اغيز هم کموي.
له بلې خوا زموږ په تلويزيونونو کې لا تبليغاتي ژبه يو ډول محدوده ده او داسې ويندويي يې کيږي ته به وايي چې د مړو لپآره اعلانونه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله موضوع هم چې مهمه ده هغه داده چې د اعلان تصوير ، موسيقي او داسې نور مسايل بايد په نظر کې ونيول شي او ليکوال يا هغه څوک چې اعلان برابروي بايد دې خبرې ته ځير وي چې هرڅومره د هغه ليکنه عامه ګړدود ته نږدې وي هومره به يې مينه وال زيات شي .

څلورم اعلان هم د حکومت يا يوځي مسئولينو لخوا اعلان دی چې بايد هرڅومره چې شونې وي په هغه کچه په مناسبه تنده او په عين حال کې په صميمانه لهجه ولوستل شي يا پداسې اعلانونو کې کله کله د بم او توپ ژبه پکار وي چې هرڅومره غږ د توکو د کارندوالي له ډول ، کاروونکو او کيفيت سره نږدې وي هومره به بريالی وي .

په ټول کې ويلی شو چې زموږ په ټلويزيونونو او راډيوګانو کې تردې مهاله سوداګريز اعلانونه لا خپل لومړني ګامونه اخلي خو د ويندويې کيفيت يې که وايو له صفر سره برابر دی نو مبالغه به مو نه وي کړي .

دغه پورته ځوټکي که د ويندويې له نورو آرونو سره يوځای په نظر کې ونيول شي که دخدای خوښه وه نو د اعلانونو کيفيت به ښه شي .

په ډيره مينه او ستاسې د بريالیتوب په هيله .

۱۳۸۶/۲/۹

دتهران دنړيوال راډيو ټلويزيون ميلمستون

تهران ايران

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلیکوال پیژندګوي:

نوم: عبدالله (الهام) جمالزی
دپلار نوم: الحاج مولوي عبدالسلیم جمالزی
دزیږیدونیته: ۲۵/۵/۱۳۶۶ یاد ۱۹۸۷ داګست ۱۶
دنده: ژورنالیستۍ او ویاند

آثار:

1. هندي خالونه (لنډې کیسې)
2. انځورونه (لنډې کیسې)
3. ګناه کبیره (پولیسي کیسې)
4. دویندویۍ فن (همدا اثر)
5. ریښتیا هم خلک خدمت ته اړتیا لري (یونلیک)
6. ناچاپ : دوه ناولونه ، دوه د لنډو کیسو ټولګې او د دروغو ، مذهب او تعصب په نوم د ایران یونلیک .
7. بیلابیلې ژباړې.

ویب پاڼه:

www.taand.com

د اړیکو پتې:

aalhamj@gmail.com
a.alhamj@yahoo.com
elham.jamalzai@hotmail.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library